

ŽIVLJENJE IN SVET

STEV. 3.

V LJUBLJANI, 15. JANUARJA 1933.

KNJIGA 13.

SMUČARSKA RADOST

DOLGA NOČ

RUDOLF KRESAL

NADALJEVANJE

Mark Angelo se vidi, kako je rasel. Doživlja vso svojo mladost po tolikih letih vsako leto, vsak dan iznova. Od miloščine in palice razbičan, v sebi nenehoma krvaveč, vsakega človeškega dostojanstva oropan, se je vzpenjal kakor ranjena zver skozi vsakdanjost kvišku z naporom svoje kipeče misli do svojega upornega srca.

Ko so bratje šli po svetu, je mati pričela vidno irati. Kako je skrbela zanj z zadnjimi silami. Poslala ga je v šole. Ostala je sam. H koncu druge šole je umrla. Sama, od vseh zapuščena. Nihče ji ni zatisnil dobrih oči, tistih lepih oči, v katere je bil Mark Angelo zaljubljen, ki so ga božale in krotile, kadar mu je prekipelo srce. Zadnjo uro je bila sama. In potem je pismo prišlo prepozno. Prejel ga je le nekaj ur prej, preden so jo pokopali. Pa saj ne bi bil mogel priti k pokopu. Denarja za vlak ni imel. Peš je bilo daleč. Našel bi jo bil že zasuto, le svez grob. Vest o njeni smrti je sprejel mirno. Nič ga ni presenetilo. Morda so mu oči bile en trenutek vlažne. Sedel je k mizi in se zamislil. Srce je bilo že takrat ločeno od misli. S spozanjem, da tako mora biti, je umiril bolečino. V prsih ga je peklo. A peklo ga je že prej. Tisti čas, ko so njo pokopavali, si je umival noge. Malo pred tretjo uro je šel v šolo. Bos. Nikomur ni povedal o smrti njemu najbližjega človeka. Nihče ni na njem opazil najmanjše izpremembe.

Življenje je teklo dalje.

V sedmi šoli so ga izključili.

Prebival se je z gijacom in z vljudnim smehljajem po gosposkih hišah. Potem se je udeležil nekega političnega shoda. Govoril je. Po njegovem govoru je sledila demonstracija. On je šel spredaj. Tik zastave. Videli so ga. Bilo je konec. Zvečer so ga zaprli. Ko je po dobrih štirih in dvajsetih urah prišel v šolo, je bil pripravljen na najhujše. Miren kakor vselej, miren kakor ob materini smrti, miren zdaj, ko je umiral spet en Anton Črvina in nastajal novi. Knjige je pustil doma. Prišel je praznično oblečen poslušat odslovične besede gospoda razrednika. Razrednik je govoril o disciplinarnem redu, prebral je odlok profesor-

skega zbora in najvišjega šolskega sveta in stisnil Mark Angelu roko z besedami: »Delajte, bodite srečni in v bodoče bolj previdni!«

Mark Angelo se je za tople besede zahvalil in stopil na cesto — svoboden.

Kako dolgo je že od tistih dni. Dvanajst let je poteklo. Od teh je tri prebil za židovi daleč nekje, na robu sveta. V ječi se je naučil težkega dela in samote. Tudi temu je že dolgo. Vrnil se je spomladi. Letos, pred veliko nočjo je listal po koledarju in se smehljaj, da uživa prostost že četrto leto. Nič se ni izpremenilo.

Sveča je že davno ugasnila. Ni opazil. Gleda v strop. Skozi okno pada na vznožje medla svetloba ulične svetilke.

O, to je stara lega. Takole vznak je ležal večer za večerom in premišljeval tri leta, noč za nočjo, strmel v strop in žejno lovil vsak žarek, ki je padel na steno skozi zamreženo lino. Takrat je bila mesecina, zdaj je ulična svetilka.

Iz sosednje sobe je že nekaj časa čuti pritajen šepet. Oni tam za steno se nemirno obračajo. Veliko jih je. Ona, gospodinja in štirje majhni otroci. Najstarejšemu je enajst let. Deklica je. Mlada. Mark Angelu pospravlja sobo. Lep otrok. Z velikimi, zmerom vprašujočimi očmi, zgodaj razvit. Še poldrugo leto, morda le še eno leto, pa bo zrela, razcvetela roža. Mark Angela ima rada. Tako otroško rada. Zmerom bi ga gledala. Zjutraj

pride k njemu in mu želi dobro jutro. Nikoli ne pozabi. Vpraša ga, ali mu more s čim postreči. Mark Angelo pa se ji nasmehe. Odkima. »Ne, Nada, hvala lepa!«, pravi. In Nada gre. Če Mark Angelo česa potrebuje, mu je treba le lahno, prav nalahno potrkati na steno. Ona ga takoj sliši. Zasopla se ustavi pred vrati. Čez nekaj trenutkov potrkaja. »Da, Nada!« pravi Mark Angelo in se ne more ubraniti smehljaja. Tudi on ima tega resnega otroka rad. Nada vstopi in pozdravi. In potem se zmenita. Nada pojde k nekemu zancu po knjige, ali po cigarete, včasih po sadje. Nikoli pa noče od Mark Angela ničesar vzeti. Noče! Mark Angelu je zaradi tega čudno pri srcu. Zato jo kdaj pa kdaj preseneti. Materi naroči, naj ji da zvečer, preden pojde Nada spat, na blazino bel robec, pomarančo ali knjigo s podobami. Mark Angelo ve, da Nada nima robcev, da je slabokrvna in rada bere. Prihodnji dan pa Nada z Mark Angelom ne govori. Ne pride zjutraj k njemu, da bi mu želela dobro jutro in ga vprašala, ali je dobro spal ali česa potrebuje. Jezna je. Mark Angelo pa se veseli njene otroške jeze, te upornosti. Saj bi ji nikoli ničesar ne dal, ali občutka, da ji je veliko dolžan, se ne more iznebiti. In potem, kadar je jezna, mu je tako lepo pri duši. Ve, da ga ima vsaj en človek res rad, nesebično in tako nedolžno, kakor ga more le otrok imeti rad. Pogosto se pripeti, da je Mark Angelo ves dan doma. Nikamor ne gre. Tudi zvečer ostane v svoji sobi in bere, neprenehoma bere ali piše ali pa sedi pri oknu in premišljuje. Potem pride Nada

je pobožal po temnoplavih laseh. Zdaj pa se je tudi pobožati več ne upa. Stran ga je. Nada ga nekaj časa gleda, potem steče hitro iz sobe in se kmalu vrne s skodelico juhe ali kave s kruhom. Brez besede položi oboje na mizo. Mark Angelo jo gleda. Njen pogled je tako čudno globok in svetel. Mark Angelo že ve, da mu ima nekaj povedati. In Nada pravi: »Jezna sem na vas!« — »Na mene?« vpraša Mark Angelo začuden. »Da, da! na vas! — Včasih ste grdi!« mu odgovori in zacepeta z nožicami. Res je jezna. Mark Angelu je hudo. Teh besed, da je včasih grd, ne more slišati. Zmirom ga pretresejo. Morda res ni prav, da jo obdaruje. Pa še tako čudno. Ali drugače ne more. Sklenil je, da si mora za Nado izmisliti kaj novega, nekaj zelo lepega. Da, nekaj zelo lepega. Potem ne bo morda nič več jezna. Ali sam sebi tega ne verjame. Še bolj bo jezna. Poskusi. Morda ji izvabi srečen smehljaj. In nihče ne sme biti po sredi. Prav nihče. Le on in Nada. Tudi njena mati ne. Da, Nado ježi, ker ji tiste reči polaga mati na blazino! Kako, da se tega že prej ni bil domislil?

Mark Angelo je vzdihnil.

Ah ja. Tam je tudi vse narobe. Nada? Ta otrok. Ne mara matere. Matere včasih pozno v noč ni doma. In tudi zato je ne mara, ker je tudi mati z Mark Angelom dobra. Preveč dobra. Tako rada govori z njim. In kadar govori z njim, se tako lepo smeje in tako čudno svetlo gleda. Nada vse vidi. Vse ve.

Mark Angelo že ve, kako je. Tudi on ve nocoj, kako je. Ona je mlada. Pet in

k njemu in ga vpraša, čeprav je nanj jezna, ali je bolan. Ne, ni bolan. Res ne, ga vpraša in stopi k njemu. On odkima in se ji ne upa pogledati v oči. Včasih jo

trideset let ima. On pa, njen mož je bolan. Le malokdaj je doma. Kadar pride zvečer, vzame v naročje najmlajšega, Jurja, in se pogovarja z njim. Govori

zelo malo. Le kadar pride vinjen, ne da vso noč miru. Takrat morajo pogosto vsi na cesto. Mati in otroci. Potem stoji mati pred hišo, blizu Mark Angelovega okna. Dolgi črni lasje ji padajo preko ramen po hrbtu in prsih. Oblečena je le toliko, da ni gola. V naglici potegne za seboj, le kar more doseči. Več ne utegne. Njegove pesti padajo po njej kakor po mizi. In potem, ko je zunaj z otroci, je slišati besno preklinjanje in lomljenje. Zdaj pa zdaj zazveni steklo, porcelan, zleti skozi šipo na dvorišče, na cesto. Jurij zajoka, glasno, zategnjeno. Tudi Lenka in Ivanka jokata. Le Nada ne joka. Sama stoji ob požarni steni. Mark

Angelo je ne vidi. Skriva se. Stiska ustnice in trepeče od strahu in mraza. Zebe jih. Mark Angelo jih skrivaj gleda. Obhaja ga misel, da bi šel onega ubit. Stiska pesti. Tudi on trepeče. Rad bi jih povabil v svojo sobo. Vse. Otroke in njo. Ali pa vsaj otroke. Jurja, Lenko in Nado. Pa si ne upa. Ne sme. Ve, kaj bi se potem zgodilo. Ne sme se vti-kati v družinski prepir. Oni tam bi se zavedel in planil nanj. Nekaj bi se moralo zgoditi, — Tako morajo stati zunaj eno, dve uri. Dokler se oni ne umiri.

DALJE

ILUSTRIRAL FRAN ŠKODLAR

O GOLŠAVOSTI

DR. FRANČ CIBER

NADALJEVANJE

Pomanjkljivo delovanje žleze

Basedow bolezní nasprotno stanje: to je pomanjkanje golšinega soka v krvi in telesu — so bolezenska stanja znana pod imeni miksedem, kretinizem itd. Vzrok leži v pomanjkljivi funkciji ščitne žleze, kakor smo, nasprotno, rekli da je pri Basedowu funkcija ščitne žleze ojačena.

Že pri običajni golši golšavih krajev opazimo gotove, čeprav malo izražene znake slabe delavnosti žleze. Pri miksedemu in kretinizmu je bolezenska slika pritirana do viška, ima vse tipične znake pomanjkanja joda v človeku. Najbolj jasno opredeljene bolezenske znake te vrste vidimo pri ljudeh, katerim je bila ščitna žleza ali golša zaradi kate-regakoli vzroka v celoti odstranjena, n. pr. rak ščitnice. Koža takih ljudi postane debelušna, nabrekla, suha in ble-da, lupi se, lasje izpadajo, spolne zmožnosti vedno bolj pojemajo, pojavi se splošna slabost in utrujenost, spremlja jih občutek mraza in nejasne bolečine v rokah in nogah; gibi so leni, govor počasen, volja je pomanjkljiva, spomin in sposobnost mišljenja peša — človek zapade apatičnosti. In če se to zgodi še pri rastočem človeku, če se mladeniču odstrani golša v celoti, zastane tudi rast.

Vse te znake vidimo lahko tudi pri ljudeh, ki niso bili nikdar operirani, katerim ni bila nikdar odstranjena ščitna

žleza. V tem primeru moramo govoriti o naravnem uničenju golše, o golši, ki je izgubila svoje sposobnosti zaradi kate-rihkoli tudi neznanih vzrokov, o mikse-demu in kretinizmu.

Zgodi se, da manjka otroku že takoj pri rojstvu ščitna žleza. To so sicer redkosti, a zgodi se. Tak otrok se razvija povsem tako kakor smo zgoraj omenili. Znaki pomanjkljive funkcije oziroma popolnoma izpadle funkcije ščitne žleze so kar najbolj izraziti. Tak miksedem je prirojen, kongenitalen. Pojavi se pred vsem v negolšavih krajih in se mu tudi pravi sporadični kretinizem. Otroci, tako bolani, ne doživijo nikdar svojega dvajsetega leta.

Že prej smo omenili, da lahko naenkrat ali počasi odpove delovanje ščitne žleze doraščajočemu človeku. Kako vnetje ščitne žleze je moralo nastopiti in ščitna žleza je blizu uničenja. Tu nastopijo tudi vsi znaki miksedema, poleg tega pa zastane še rast. Govorimo o spontanem miksedemu mladine negolšavih krajev.

Potem se lahko zgodi, da odraslemu človeku neha delovati golša. Nastopijo znaki miksedema in pravimo: spontani miksedem odraslih v negolšavih krajih.

Mogoče so pa tudi vse prehodne oblike od pravega miksedema pa vse do normalnih razmer. Če ščitna žleza ali golša še količkaj funkcionira, tedaj so bolezenski znaki slabše razviti. V gotovih primerih se bližajo taki ljudje po-

vsem normalnosti — vendar pa odseva iz njih senca miksedema.

Govorili smo doslej o golši, ki je izgubila svoje običajne sposobnosti, govorili smo o miksedemu v razviti in pri-

Endemični kretinizem

kriti obliki, govorili smo o pomanjkljivem delovanju golše v negolšavih krajih.

Oglejmo si še golšo endemično golšavih krajev.

Bolezenska stanja, nastopajoča kot posledica obolele golše endemično golšavih krajev, so zgoraj omenjenim precej slična, vendar si o vzrokih teh bolezni še niso popolnoma na jasnem. Pač je izpad funkcije ščitne žleze tudi merodajen. Te bolezni endemično golšavih krajev nazivamo: endemični kretinizem in z njim v tesni zvezi stoječa endemična gluhonemost.

Kdo so kreteni in kaj je endemični kretinizem? Pod imenom kreteni razumemo ljudi, ki kažejo že od rojstva kongenitalno, prirojeno, znake pomanjkljive funkcije ščitne žleze, znake prej popisane miksedema. To so kreteni v splošnem. Specialno se pa rabi to ime za bolezenska stanja te vrste endemično golšavih krajev in rečemo lahko, da je endemični kretinizem doma tam, kjer je endemična golšavost. Endemično golšavi starši rode lahko golšavo deco in ta deca je lahko kretenična.

Kreteni rastejo zelo počasi in dolgo, tudi do 30. in 40. leta, a ne dosežejo nikdar normalne velikosti; okostje in postavo imajo čokato, nos mal in sed-

last, koža je suha, debela in se rada lupi. Nohti in lasje slabo rastejo, spolovila so več ali manj slabo razvita. Duševno stanje je vedno omejeno, še posebno v primerih, kjer so čutila slabo razvita; saj se gluhi in nem otrok mora duševno slabše razvijati. V izredno težkih primerih so kreteni podobni živalim. Njih razpoloženje je pa v nemalem nasprotju z njih faktičnim stanjem. Počutijo se prej srečne kot nesrečne in so v veliki meri tudi optimistični, kar za miksedem, kjer se ljudje zavedajo svojih prejšnjih sposobnosti in zmognosti, ne velja. Tu se bolniki počutijo zelo nesrečne.

V endemično golšavih krajih je zelo veliko število kretenov in teoretično je mogoče, da vsak golšav roditelj lahko rodi kretena.

Endemični kretinizem

Endemična golšavost, endemični kretinizem in endemična gluhonemost so tri bolezenska stanja, ki grede roko v roki in zato ni čuda, zakaj toliko skrb kve-

stnih dežel v smislu zdravljenja ali profilakse golšavosti.

O golšavosti v ožjem pomenu besede dovolj.

Še nekaj besed o

maligni, zlohotni golši

Pod imenom zlohotna golša razumemo nenavadno in povečano ščitno žlezo, kateri ne najdemo vzroka v napačnem funkcioniranju tkiva ščitne žleze, pač pa odločujejo vidiki, ki so merodajni za novotvorbe. Saj poznamo vsi raka v želodcu ali raka na maternici. Kepica tkiva v gotovem organu kjerkoli v telesu začne rasti in raste s tako hitrico, da izpodriva okoli sebe vse, kar je normalno. Zase rabi ta novo- in iz sebe-tvorba polagoma vedno več hrane in živi vedno bolj na škodo ostalega telesa, sebi v prospeh. In kakor nastane rak lahko kjerkoli v telesu, nastane lahko tudi v ščitni žlezi. V tem primeru govorimo o rakasti golši — o zlohotni golši. Prvotno mala ali normalna golša postaja večja, dobi nepravilne oblike, je na nekaterih krajih izbuhnjena in dela vse tiste težave, o katerih smo govorili že pri povečani ščitni žlezi: pritiska na sosedne organe: sapnik, požiralnik, žive, žile — a razlika med zlohotno in dobrohotno golšo obstoji pred vsem v tem, da zlohotna hitro raste in da kakor vsak rak zastruplja telo. Človek, bolan na raku, v kratkem času močno shujša, postane malokrven, opeša in prej ali slej se pojavi rak še na drugih mestih, zato ker se je raznosil s krvjo po telesu.

Zlohotna golša se razvija po navadi iz dobrohotne in to v 50. in poznejših letih starosti.

Pravočasno odstranjenje rakaste golše na kirurški način nas obvaruje smrti.

Ogledali smo si v kratkih obrisih vse vrste golše in opazili, da nam golšavost nudi lahko kaj različno sliko — veliko različnih boleznih je mogočih v enem samem organu telesa. Rekli smo tudi, da operativni poseg v veliko primerih odstrani od nas nevarnost bolehanja.

Ostane nam še vprašanje:

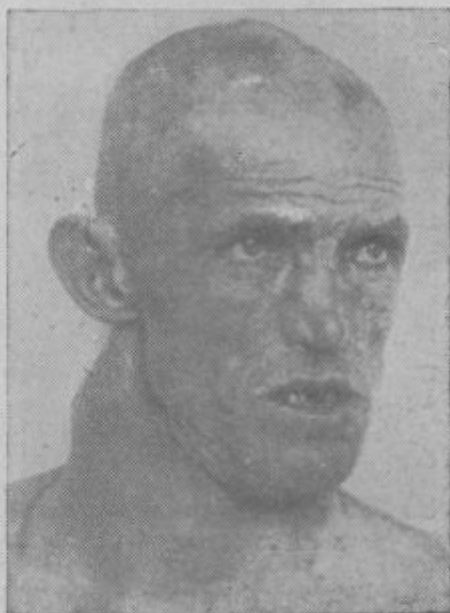
Ali naj se golša operira in kdaj?

Ali naj se zdravimo z zdravili ali naj se podvržemo operaciji?!

V primeru, da vam bo golša v oviro pri vašem poklicu ali vsakdanjem opravi, vam bo vaš zdravnik v danem primeru najbolj pravilno svetoval. Na tem

mestu le nekaj splošnih pripomb k temu vprašanju:

Nedvomno in nujno potrebna je operacija pri vsaki zlohotni golši n. pr. raku. Izvzeti so tu primeri, kjer se je rak

Rakasta golša

razširil že preveč na okolico in je operacija tehnično nemogoča. Tu prihaja v poštev obsevanje z röntgenom in radijem. Prav tako je svetovati operacijo v primerih, kjer dela golša mehanične težave; to je: težkoče pri dihanju, požiranju itd. Sem spadajo tudi Basedow golše in golše s pomanjkljivim izločevanjem, ki pritiskajo zaradi svoje velikosti ali lege na svojo okolico. V vseh ostalih primerih, kjer mehanične težave ne prihajajo v poštev, se odločimo za operativen poseg šele takrat, kadar zdravila premalo ali sploh ne pomagajo.

Seveda ne smemo pozabiti, da operativno odstranjenje golše ni brez vseh nevarnosti. Saj je znano, da mora biti srce zdravo in da se dogajajo izkrvavitve. Toda na to ne smemo misliti, če nam teče voda v grlo, če je operativni poseg nujno potreben.

VODA IN SKALA . . .

DR. BOŽO ŠKERLJ

O, TE POLENOVKI! — VIHARNI OBLAKI — SEVERNI RTIČ, TODA LE OD
ZDOLAJ — BELA NOČ — DEŽ — STRAH

V žarečem dopoldanskem soncu med otoki na modrem morju; galebi nas obkrožajo — tako se bližamo mali naselbini Hasviku. Dolgo tuljenje naše sirene prikličie velik poštni čoln, da pride k nam po pošto. Ustavimo se in predamo pošto; z otoka pozdravlja nekaj hišic in šola.

HAMMERFEST (z evang. cerkvico)

Ko odhajamo, opazujemo čoln, kako se prijetno zibajoč na hrbtovih valov oddaljuje od ladje. Še nekaj kratkih ur mirne vožnje, pa bomo v Hammerfestu, najsevernejšem mestu sveta.

Pokrajina je veličastna, a pusta. Samo golo skalovje, le čisto nizek pas ob morju je zelen in v prav zaščitelih jarkih se širi življenje tudi še malo više. Le lišaji in mahovi se vzdržijo v tej pusti pokrajini, ki je kljub temu veličastna po svoji masivnosti in raztegnjenosti. Vse ima tu prostora dovolj, nihče se ne bori z naravo, ker bi bilo brezuspešno — le kjer ona sama to dopušča, si je človek postavil svoj mali leseni dom.

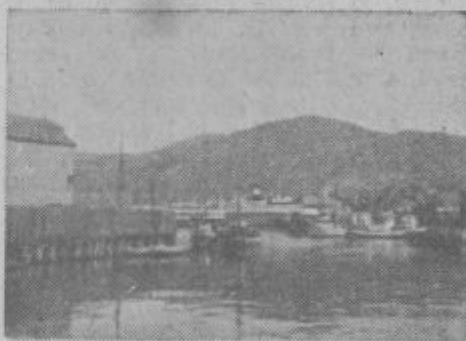
Hammerfest! Okoli zaliva razpotojeno mesto kakšnih 4000 prebivalcev, dve cerkvi, protestantska in katoliška. Ob pristanišču visoke lesene shrambe za polenovke, pa tudi ogródja, na katerih se suši to smrdeče bogastvo Norveške. Seveda smo si Hammerfest ogledali, saj se o tem mestecu toliko sliši v šoli in bere v vseh knjigah, ki poročajo o polarnih ekspedicijah.

Prav za prav je tu le ena ulica — takoj za njo se dviga položno, a nelzpros-

no skalovje, po katerem raste le mahovje in v dveh mesecih na leto tudi nekaj trave. Celo kakšna posamezna breza še kljubuje strogemu podnebjju. Vpliv Zalivskega toka tu že znatno pomenja, ne more več uspešno tekmovali s severno lego, z le poletnim soncem in neskončno zimsko nočjo.

Seveda je tudi ves Hammerfest lesen. Šli smo na sprehod, saj je bilo toplo in lepo, sonce je prijazno obsevalo sivo pokrajino, kjer so le hišice v raznih barvah mala sprememba. In vendar daje sončni žar vsej okolici neko slikovito harmonijo — modro nebo, sivo in rdečkasto skalovje, temnomodro morje, na katerem se tu pa tam pokaže bela pena, prijazne hišice, rjavi in včasih tudi živo poslikani čolni starega vikinškega tipa.

Prišli smo mimo ogromne, zidane, si-ve palače tam na pobočju — nova bol-

»Lofoten« v Hammerfestu. Pristanišče

nica, pač najsevernejša na svetu. Ob za oko prijetnem, za nos neznosnem sprehajanju smo polagoma dospeli k meridijskemu stebri (meridianstøtten), spomin na merjenje meridianov v prvi polovici preteklega stoletja. Inženjerji treh držav, Norveške, Švedske in Rusije, so merili skozi 40 let meridian od tu do Ismaila v ustju Donave ob Črnem morju: tam stoji drugi steber — v daljavi skoraj 3000 km. Praktično tega meridianov niso nikoli uporabili.

Polagoma smo se vračali v mesto, mimo ogródij polnih polenovk, ki so se tu brez glav na repovih obešene lažno

zibale v toplem vetriču. V mestu smo pogledali na termometer — $+24^{\circ}\text{C}$ v sencí! Kaj, ali smo res na preko 70° severne širine?

Stopili smo na ladjo, ki so jo še zmerom krmili s premogom, saj moramo imeti dovolj v zalogi za nadaljnjo vožnjo do Kirkenesa. V vseh kabinah so privili okna — znak, da bo nadaljnja vožnja najbrže nemirna. Saj sije sonce, saj je nebo tako modro, saj je morje tako mirno! Pa vendar...

Odpluli smo proti severu. Razgled se je širil proti zapadu in severu. Zdaj smo prehiteli počasnega vlačilca, tam v ozadju vozi z lesom natovorjena ruska ladja, na drugi strani nam prihaja nasproti večja potniška ladja. V ozadju, skoraj tam, kjer se zlijeta nebo in morje v nepregledno, malo soparno sinjino, opazimo nizek otok (Ingey), pri katerem (še malo severneje) je najsevernejši svetilnik na svetu — stalno so tam ljudje. In zdaj je tam tudi radio postaja, le čisto slabo se vidijo visoki železni jambori — tam so ljudje! V tej neskončni samoti! Tam so čuvarji severnih ekspedicij, tam love klice na pomoč — zadnje predstraže človeške civilizacije, ki prodira tudi že sem na ta hladni in trdi sever. Le Svalbard (Grumanti — Spitzbergen) je še severnejši, a tam ni več te stalne vezi s civilizacijo — to je spet svet zase, otok.

Okoli visokega rta, ob katerem se je pred dobrim letom v megli razbila potniška ladja, s katere so rešili le nekaj potnikov, zavijemo proti vzhodu v tesni Havesund. Pričakoval sem, da bomo na zapadni strani otoka Magerøym dosegli Nordkap (izg. nurkap, Severni rtič), toda prvi krmar pravi, da je vreme dovolj lepo, da bomo najprej pristali še v Honningsvaagu in potem šele šli na Nordkap. Kako zelo se moti lahko tudi izkušeni pomorščak, so nam dokazale naslednje ure.

Vreme! Sonce je še zmerom prijazno sijalo, vendar se je sopara na zapadu že vidno zgostila, tako da so nastali že posamezni oblaki. Veter je pridobil na sili z vsako minuto. Mirno pluje »Lofoten« po ozkem Magerøysundu proti Honningsvaagu. Preko tega sunda se selijo Laponci vsako leto z vsem svojim imetjem in s čredami severnih jelenov na Magerøym in spet nazaj. Tudi tu še rastejo lišaji in v skritih jarkih trava. Zelene lise odsevajo od sivine skalovja — na levo in desno visoka planota, ki pada v strmih stenah naravnost v mor-

je. Tam moremo zasledovati telefonski vod do vrha — kam teče? Kje konča? Na tej strani kar ob obali, brez hišice, le za ribiče, ki tu pristajajo. Drug telefonski vod teče pod vodo z ene obale na drugo, kjer se nadaljuje in izgine spet na visoki planoti.

Megle so se zgostile; nad sundom visi nizek črn oblak, nad kopnino in Magerøym pa je še modro nebo. Veter je narastel v vihar, morje postaja nemirno. Ali bomo mogli pristati na Nordkapu? — Oh, seveda, se nam sme-

Severnonorveški čolni »vikinškega« tipa

je dobrodušno prvi krmar, saj to ni nič. V Hornvikenu, v zalivu pod Nordkapom, je gotovo še mirno dovolj za pristajanje. — Dobro, smo se pomirili. Še preden smo dosegli Honningsvaag, je sonce le tu pa tam še predrla oblake, meglene, soparne cunje so letele, gnane od viharja, za nami, in so nas že prehitevale. Pluli smo pod strmimi visokimi stenami otoka Magerøym, še vedno po razmeroma mirnem morju. Le vrvi in žice so pele spet meni že znano pesem.

Dosegli smo Honningsvaag, veliko ribiško naselbino na južnovzhodni strani Magerøya. Stisnjena ob strm breg v tesnem zalivu leži ta prijazna velika vas tu daleč na severu, kjer smo se vedno spet čudili, kako more človek stalno zdržati v tej skalnati naravi. Spet smo šli iz ladje, da si ogledamo kraj, ki živi seveda samo od ribištva. Prav čeden vtis nam je zapustil Honningsvaag. Na drugi strani fjorda so se preko strmih črnih sten valile megle, gnane od viharja, sproščene so padale v fjord, ko so premagale višino. Sonce je le še z žarom obrobilo zgornji rob temnih oblakov, ki so se strnili v steno.

Proti vzhodu je bilo še lepo in jasno, toda viharju ne uidemo, to je gotovo. Kako bo?

Vkricali smo se in odpluli — še zmerom morje ni moglo sprostiti vseh svojih sil, še se peljemo pod zaščito visokega brega. Zdaj — zdaj se bliža že dolgo pričakovani trenutek, da zagledamo Nordkap. Zavijemo proti severu — o, ta žar zahajajočega sonca! Zalila nas je zlata luč, ki je niso mogli zatemniti nobeni oblaki. Luč nas je sprejela in valovi Severnega ledenega mor-

Vihar se pripravlja pred Honningsvågom.

ja! Stojim spet spredaj in poslušam ter občudujem simfonijo naravnih sil, sproščenih tu na severu, ob pogledu na neskončno obzorje Severnega ledenega morja.

Toda kmalu je postala romantika resnejša. Sonce se je skrilo pod morsk gladino — bilo je tričetrt na 21! Na levi visoko skalovje, tu in tam prekinjeno od zarez in fjordov. S polno paro vozi »Lofoten« proti besnečim valovom, da dosežemo Nordkap. Bomo pristali?

Zdaj se v daljavi prikaže veličasten rt. Ladja hiti boreč se z valovi proti njemu, mimo dveh čeri proti zalivu Hornviken — kaj, še ne bo mirnejše? — Naenkrat zavijemo v ostrem loku proti severu, ven na odprto morje... Torej ne moremo pristati. Kapitan pripelje ladjo tako blizu k skalam, kolikor more. Veličastno se dviga trdni Nordkap nad nami; preko njega žene vihar meglene cape v divjem diru, vse je sivo in črno, še stari sneg v jarkih ne odseva kakor navadno. Nazaj in dalje proti vzhodu! Namenil sem se, da bom nocojšnjo noč prečul, saj je bila najsevernejša za nas, vsaj da dosežemo Nordkyn (izg. nurkūn). Zdaj imamo

vihar za hrbtom. S 16imi miljami, torej s polno paro, vozimo pred viharjem, ki žene črne oblake dima še daleč pred ladjo. Prav malo potnikov je še na palubi — večina se je poskrila že v kabine ali pa vsaj v družabne prostore. Prtljaga je trdno privezana in pokrita z nepremočljivim platnom, krov je že ves moker od razpršenih valov, ki btejo venomer v steno naše lupinice. Daleč od vseh bregov plujemo zdaj, le v daljavi vidimo na videz nizke obronke, ki obdajajo veliki Porsangerfjord, in na levo pred nami zadnji konec evropske celine — Nordkyn. Daleč je še do tja in sila viharja še narašča. — Zablistalo se je v daljavi nad Nordkynom — in spet in še! Živčna napetost narašča. Začenjam premišljevat o domovini, o svojcih, o lastnem delu. Ali bo ladja zdržala? Pač, ladja bo! Pa stroji? Pogledal sem v strojni prostor. Enakomerno bijejo težki bati svoj takt, pomirljivo se smehlja debelušni strojni mojster s pipico v ustih in se očitno zabava ob mojem morda nekoliko skrbnem obrazu. Stroji bodo zdržali!

Grem spet na sprednji konec, gledam kako se približujemo sivemu bregu — po polnoči bomo pristali. Hitro se bližamo obali, občutek varnosti narašča. Naravnost v skalnat fjord nas popelje »Lofoten«, morje je tu mirnejše, pristanemo. Dežuje. Vse je sivo v nočnem mraku; v »beli noči«, kakor pravijo Norvežani. Spet moramo ven, na morje; nekaj časa proti vetru. Vedno bolj se ziblje naša ladja, sam sem še na krovu. Le zgoraj na mostu straži budno oko kapitana in lotsa. Še mornarji so se poskrili, kolikor jim je dopuščala služba.

Komaj smo zavili iz fjorda na odprto morje, nas je spet sprejel vihar, ki je besnel z nezmanjšano silo. »Lofoten« se je blizu obale peljala proti severu. Breg je tu enakomerno visok — morda kakšnih 300 m —, strm, skalnat, kakor da bi prežal na ladje, ki se mu neprevidno približujejo. Valovi so stresali ladjo, plusknili ob steno, se razpršili v neštete slane kapljice, včasih še preko krova; »Lofoten« se je zibala, zdaj gor, zdaj dol — vedno nagnjena na eno stran, kakor je veleval — vihar! Tam gola skala, tu šumeča, peneča se voda, v vrveh žvižga in tuli vihar-gospodar... Premišljeval sem, če bi morje bilo hladno, če bi se dalo plavati, kako bi nas sprejele hladne, trde skale, kako bi

sproščene sile morja goltale malo ladjo z njenimi potniki in posadko... Za človeka, ki ni vajen viharjih pomorskih voženj, je bila ta vožnja razburljiva, zlasti še ob mislih na posebno okolnost — na polno zapuščenost tu na najsevernejši obali Evrope. Saj nimajo norveške brzovozne ladje niti radia!

Ob dveh zjutraj smo dosegli Nordkyn, ki je prav podoben Nordkapu, le še manj dostopen. Raztrgano skalovje, ki ga venomer razdira neukročena sila

govo bobneče delovanje. Bo vse to zmagal? Stroj je delal enakomerno, enakomerno se je stresala vsa ladja... Bo zdržala? Se ne bo morda to ali ono pokvarilo? — Oh, gotovo so računali še z mnogo močnejšimi viharji! Pa vendar — če bi se, recimo, zlomilo vreteno, ali pa če bi odpovedalo krmilo — neumnosti misli! Začutil sem, da se tresem, bilo me je mraz, ko so moje misli že prenehale biti logične, ko me je premagoval spanec...

NORDKAP (307 m)

Severnega ledenega morja, se je videlo v mraku prav pošastno in impozantno. Obkrožili smo Nordkyn v spoštljivi oddaljenosti in se obrnili v velikem loku proti jugovzhodu. Vihar je še zmerom neusmiljeno česal grebene visokih valov in trgal z njih peneče se krpe.

Zdaj sem tudi jaz šel v kabino. »Lofoten« se je neprestano zibala; doli se je to čutilo mnogo huje nego zgoraj. Tam je bil zrak svež in oko se je bilo privadilo na stalno valovanje morja. Tu doli pa ni bilo videti ničesar, le slišal si divje sile in čutil, da se ladja bori z njimi. Legel sem in čudne misli so me obšle; pod mano sem čutil enakomerne sunke in obrate propelerja — stalno enako, naj si je bila ladja v kakršnikoli legi — le zdaj je še hitreje, znak, da je prišel nekoliko na površino, zdaj se je zavrtel v globino in slišalo se je nje-

Pozneje sem ženi priznal: takrat, tam gori, pri Nordkynu, v neskončni samotni, v viharju, ko sem bil sam s svojimi mislimi, takrat sem občutil — strah! Strah pred naravnimi silami, s katerimi se stalno bori človeški um, ki jih skuša izrabiti in ukrotiti... Tu gori sem začel dvomiti v vse to, tu sem spoznal brezmoč človeka — in vendar sem bil na varni ladji! Saj se ni ničesar zgodilo: stroj se ni ustavil, ladja se ni pogreznila, morje ni zmagalo in vihar je zaman tulil v vrveh in naznanjal smrt... Toda kaj vse to: spomnil sem se, kolikorkoli bo dosegel še človeški duh, ošabnost in oholost bodo naravne sile zmerom lahko strle v nič!

ŽIVLJENJE IN SMRT V SING SINGU

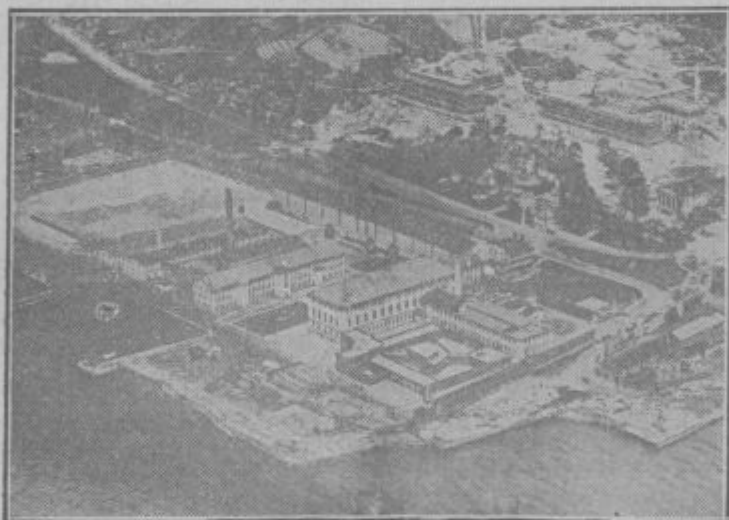
Lewis E. Lawes
(LEWIS E. LAWES)

TRETJE POGLAVJE

Casopisje naslika mladega roparja v senzacionalnih barvah, prinaša njegove slike in dolge povesti v zabavo občinstva, pritegne v sramoto nedolžne sorodnike in prijatelje, nato priobči članke, v katerih dežujejo častitke na račun »železne pravice«, ki je prisodila »razbojniku v otroškem licem« štirideset let ječe.

lota neka vrsta »zmesi, ki ne spada skupaj«, zastarel preostanek preteklosti, iz katere so bili iztrgani gotovi deli in povezani med seboj z vložki, ki slabo pristojajo v to zgradbo.

Dekan harvardske univerze Roscoe Pound je z naslednjimi besedami izrazil isto mnenje: »Ni stvari na vsem širokem političnem in gospodarskem po-

SING SING ob reki Hudson

V resnici pa podpre mogoče ne vede toda zato nič manj uspešno temne načrte kakega finančnika, ki zadevo s spretno zasnovano reklamo izrablja v to, da pokaže svoje »finančne sposobnosti«, obenem pa računa, da mu bo pripomogla do kredita za ustanovitev kake delniške družbe, ali pa celo da ga bodo kdaj kasneje omenili na najmerodajnejših mestih kot izredno sposobnega moža za parlament ali poslanika pri kaki tuji veseli.

Velika krivica se lahko zgodi in se čisto tudi dogaja pod okriljem zakona. Pravica v smislu zakona je mnogokrat velika krivica.

Ta navidezno paradoksen položaj izvira iz tega, ker so naši zakoni kot ce-

lju, ki bi se vršila na tak neznanstven in neurejen način kakor baš zakonodajca. Pristavil bi, da velja ta obsodba pred vsem za naš kazenski sistem.

Zakonodavci v splošnem zelo slabo ali čisto sploh ne poznajo osnovnih problemov, ki tvorijo kompleks zločina. Narede vtis kot bi bili nesposobni pravilno oblikovati katerikoli zakon z gospodarskih in socialnih vidikov in jim navidezno tudi ni mnogo mar ali je v zakonu določena kazen pravična ali ne. Njih prepleskavanje zakonov je v najboljšem primeru le rešitev iz zadrege in vodi samo v neskončne zmede.

Zato bi bilo treba preurediti celotni kazenski zakonik in ga zgraditi na novo, zakon za zakonom. Začeti se mora

s tem, da se najprej določijo vzroki zločina, in se potem postopoma gre od prevecije, korekcije in reformacije do kazni. Slednja je sicer zelo važna, morala bi se pa smatrati bolj za zadnji izhod kot prvo pomoč.

Celoten skup kazenskega zakona bi morali v njegovih osnovah in v njegovih določbah temeljito izpremeniti. Zakoni bi morali biti tako sestavljeni, da bi bolj predstavljali izraz zdravega razuma, kot pa neka tehnična izdelana

holom, da si kupuje strelno orožje in poseča družbe, kjer je izpostavljena neprestani skušnjavi. Nato pa gledamo nekako začudeno, kadar se zločin res zgodi.

Imeti moramo zakone, dobro, toda ti zakoni naj bodo zgrajeni na čvrsto skalo pravice in prava. Takí, da jih lahko razumejo in spoštujejo vsi, ki jih je mogoče uspešno izvajati, ki so naperjeni tudi proti vzroku in ne samo proti posledicam slabega dejanja in ki

SMRTNA CELICA V SING SINGU. Vidijo se mala »zelena vrata« (ki so pa v resnici rjava), skozi katera vodijo nesrečneže na električni stol. Mnogi so bili rešeni v zadnjem trenutku, toda še več jih je korakalo »zadnjo miljo«

pravila, ki jih razumejo samo pravniki in sodniki. Izdelani in izvajani bi morali biti tako, da zajamejo 98% krivcev kaznivih dejanj in ne samo 2%.

Ljudje so mnogo bolj napredovali pri zdravljenju telesnih kot pa moralnih bolezni človeka.

Človek, ki je obolel na tifusu ali davici, se zato ne kaznuje, temveč se izloči iz družbe, dokler se njegovo stanje ne popravi ter se izpusti šele tedaj, ko ne predstavlja več nevarnosti za svojo okolico.

Zakaj čakamo potem, da se zločinsko delo šele zgodi in planemo nato z neko maščevalnostjo po žrtvi? Saj čuvamo celo vodo in mleko pred raznimi bacili, ki prenašajo nalezljive bolezni.

Na drugi strani pa spet dopuščamo prilike, ki omogočajo mladini, da se opi-ja v beznicah s pritihoapljenim alko-

veljajo za bogate prav tako kot za revne. Morajo biti človeški in se prilagoditi prilikam.

Kdo je zločinec in zakaj?

To vprašanje bo vzbudilo v predstavi mnogih ljudi sliko človeka z nazaj potisnjenim čelom, nizkimi štrlečimi obrvi, nestalnim pogledom, stisnjenimi krutimi ustnicami, kosmatimi rokami in nogami, sploh neke vrste človeške pošasti, iz katere že diha zločin — to je rojen zločinec.

Ali so res kje taki ljudje?

V štiri in dvajsetih letih svoje kazniške prakse nisem naletel niti na enega takega človeka in med trideset tisoč obsojenci, ki sem jih videl, ni bil niti eden takšen!

Pač pa sem čital pred kratkim v listih objavljeno izjavo nekega sodnika pri najvišjem newyorškem sodišču, češ

da se da po osmih glavnih telesnih zna-
kih spoznati rojene zločince. Poševna
brada, naprej štrleča čeljust, negotov
pogled, nizke košate obrvi, gosti lasje
in na stran stoječa ušesa. Pripomnil
je celo, da je človek, ki ima najmanj
štiri navedenih znakov, brez dvoma ze-
lo nagnjen k zločinu.

Zgodovina je dala več svetovnih mož,
ki imajo najmanj štiri ali pet teh os-
novnih telesnih znakov. Med njimi so
rektorji neke vodilne ameriške univer-
ze, dalje znan angleški govornik, fran-

coski general, ruski državnik, eden naj-
večjih španskih pisateljev, eden naj-
večjih iznajditeljev sveta. Nisem mo-
gel prikriti svojega začudenja, ko sem
čital popis sodnikovih karakteristik in
pomislil sem, če bi se mož kdaj ozrl po
svojih tovariših, tedaj bi bil gotovo
razočaran.

Da izkaženo telo skriva prikrita
zločinca, je popolnoma krivo mnenje.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)
(PONATIS TUDI V EVLEKU NI DOVOLJEN)

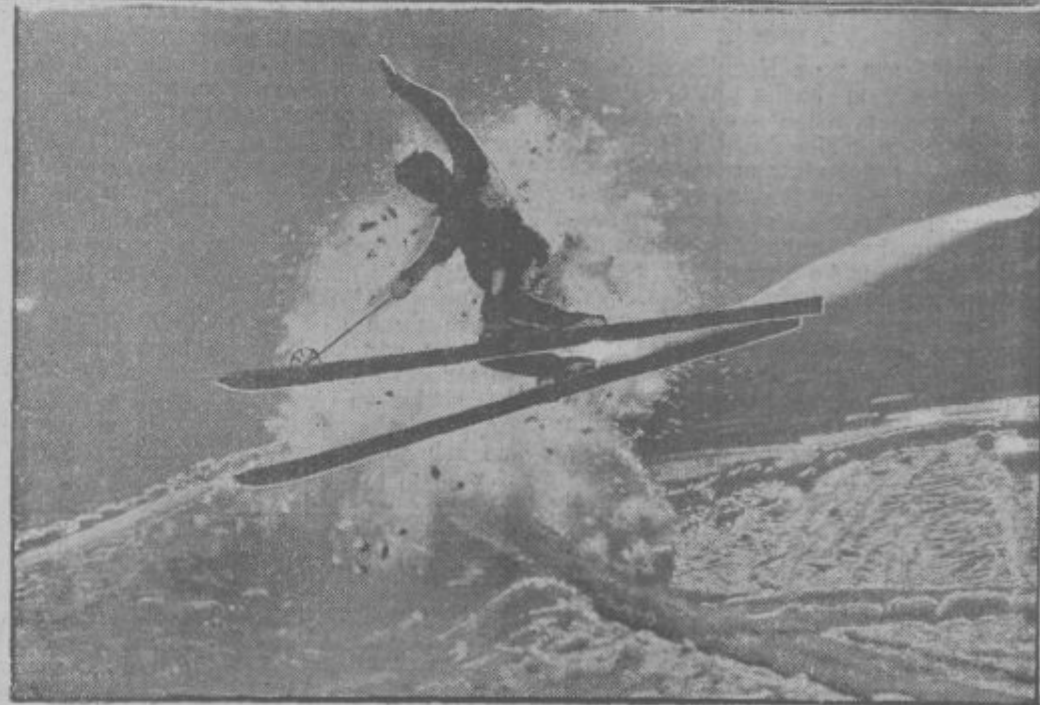
MLADI GOETHE kot drsalec z damami weimarskega dvora
(Po sliki W. Kaulbacha)

Levo zgoraj:
Zimski sport
v Visokih
Tatrah
Levo spodaj:
Moderna
zimska
poezija
v gozdu.

Desno zgoraj: »Zima«,
slika holandskega
mojstra A. t. d. Ben-
nea (1589-1662).
Desno spodaj: Ele-
gantni skoki drznega
smučarja.

TRAGIČEN NESPORAZUM

JACQUES CÉZEMBRE

NADALJEVANJE

Izvrsten spomin sem ohranil na nekaj mesecev, ki sta jih tako prebila v venezuelskih samotah. Zvečer, ko smo šatorili na bregu in je najin Indijanec zakuril velik ogenj, da bi odganjal zvesine ter obenem spekel ulov iz gozda

ali vode, sva se z Ronaldsom dolgo razgovarjala in kadila pipo. Pogostoma mi je pravil o svoji grozni dogodivščini in plaho čakal dne, ko bi se mogel z nekolikčnim upanjem na uspeh lotiti dokazovanja svoji dobri nameri. Med tem pa sva množila svoje žrtve med srebrnimi čapljami in aligatorji. S tiči je šlo brez ovir, a s savri se je stvar malone slabo iztekla.

Neko jutro sem zarana odšel sam ob neki, koder je nizko vodovje kazalo široke peščene in blatne sipine. Pohačeval sem nekako na slepo srečo, s puško na ramih. Vselej sem rad na ta način stopal na lov, brez družine in brez pravega načrta. Ronalds je bil ostal v taborišču z Indijancem, da je udeležoval kože.

Zdajci sem opazil čaplje, ki so krožile tik nad vodo v majhni razdalji. Nada na lep strel mi je dala misel, da bi se priplazil do njih med krivenčastimi koreninami velikih banjanov³, ki

se sklanjajo nad bregom. Ko sem dosegel pripravno mesto, sem se pripravljaj, da bi pomeril, kar zaslišim za seboj nenavadno polzenje. Obrnil sem se in deset metrov od sebe zagledal štiri ali pet zastavnih aligatorjev, ki so jo rezali proti meni z očitno nemiropljubnimi nameni.

Resnico bi potvarjal, če bi trdil, da me ob tem pogledu ni neprijetno spreletelo, vendar nisem slab strelec in brez odlašanja sem urno poslal kroglo enemu sovragu naravnost v oko ter ga prevrnil v vodo.

»Drugi,« sem si mislil, »se bodo razkropili, kakor se jim rado dogodi.«

Ah, kaj še!... V mojo veliko osuplost so kuščarji nadaljevali svoj pohod proti meni, odpiraje svoje grde, strašno oborožene čeljusti. Malce sem se odmaknil, da bi imel boljši pregled, a za seboj, tudi na desni in levi sem začul zlokobno komaranje, ki me je pravkar presunilo. Obkoloilo me je kakih trideset aligatorjev...

Istinita nevarnost mojega položaja se mi je razodela. Spoznal sem, zakaj moj prvi strel ni pregнал krokodilov. Čutili so se močni po številu, dobro vedoč v svojem roparskem nagonu, da bodo izlahka z menoj opravili.

Stal sem dokaj blizu rečne obale na blatni melini, ki je delala otoček. Zadosti bi bilo preteči komaj petnajst metrov šibko poplavljenega ozemlja, pa bi bil na kopnem, toda aligatorji so mi zastavili pot, kakor da so se sporazumeli za bojno taktiko.

Ena sama možnost se je nudila za rešitev: napasti kuščarje na tej strani ter očistiti prehod, potem pa v nekaj skokih na obrežje. Oklevati ni več kazalo, kajti aligatorji, precej počasni po tleh, so pa v vodi jako gibki.

V malo sekundah sem podrł nekatere žrtve, vendar v svoji prenašljivosti sem zgrešil štiri ali pet, tako da so se razjarjeni kuščarji čim hitreje podili proti meni ter urno ožili usodni krog, ki sem mu bil jaz središče in smoter.

Neprestano sem se moral obračati, da sem se otepal tistih, ki so me hoteli popasti od zad. Čutil sem čas in pota-

³ Smokva, Indijancem »sveto drevo«, ali pipul (ficus religiosa). Op. pr.

kem tudi tla. Nabiti orožje — to je bila sedaj grozna reč in večkrat sem moral udariti s kopitom, da sem za trenutek odgnal najdrznejšega sovražnika.

Moj položaj je bil postal tolikanj opasen, oklepali so me že tako od blizu, da sem se na mah odločil, vreči vse na eno kvarto. V treh skokih sem šinil čez tri aligatorje, ki toličko da me niso zgrabili za noge, in vsak čas bi moral biti na celini, kar v neizrečni grozi zdajci začutim, da mi je zmanjkalo tal pod nogami.

Padel sem bil v blatno rupo in ker sem bil napol pogreznjen, se nisem mogel ganiti ne naprej ne nazaj. Bolj ko sem se skušal izmotati, bolj sem čutil, kako se mi škornji vdirajo v lepljivi glen, ki me je držal z vso svojo težo.

»Dečko,« sem si dejal, »po tebi je.«

Vendar pa se nisem hotel dati nemilo razcefrati tem strahotnim zverem, ne da bi se bil branil do konca. Ugonobil jih bom še nekaj in potem, Bože mili, potem mi ostane še samokres, da si razstrelim bučo.

Krokodili so po vsem videzu razumeli. Vsi hkrati, in sicer pripravljeno, da se stepo za redki plen, kakršen sem bil jaz zanje, so se bližali, okorno gibajoč svoje ostudne noge... In tedaj sem med pokanjem, kajti streljal sem neprenehoma, zaznal nad seboj lahko sikanje, zaradi katerega sem dvignil glavo.

Preden sem mogel količkaj geniti v svojo obrambo, sem hkrati začutil, kako me je nepremagljivo ovila silovita

moč in me izpulila iz greza. Pošastna kača, opletena okoli banjanove veje, me je držala v zraku!...

Umaknil sem se aligatorjem, ali za kakšno pretresljivo usodo!

Tokrat sem bil pač izgubljen.

Že se mi je smukal obraz ob drevesno listje in bil sem vsaj štiri metre nad reko, kar zavpije nekdo:

»Jaz sem tu, gospodar!«

Skoro takoj počí strel, zamošklo jekne blizu mene... Objem je popuščal. Toliko da sem se utegnil oberoč okleniti veje. Kača se je zvirala v smrtinem boju in polzela na tla.

Ni pa trpelo dolgo, pa sem prišel za njo. Vrii Ronalids... Stal je poleg mene ves ganjen in se smehljaj. Boljšega nisem vedel početi, kakor da sem se mu zgrudil v naročje.

Oddaleč se mu je moje ponovno streljanje zazdalo nepravdansko, prihiti mi je na pomoč, kolikor so ga nesle noge.

Na ta način mi je sijajni Ronalds izkazal svojo hvaležnost. Menda je bil srečnejši od mene.

»No,« sem dejal, »zdaj sva bot.«

»Nikakor ne, gospodar, jaz sem vam otel samo življenje; vi pa mi boste omogočili rešiti čast.«

Prav je povedal. Nekoliko let pozneje — pravica hodi počasi po teh deželah — si je moj tovariš nabral kolikor toliko imetja z lovom na srebrne čaplje, tako da se je mogel uspešno lotiti revizije svojega procesa. Tokrat je popolnoma zmagal in ko je z vidnim zadoščenjem zapustil Bolivijo, ni noben sum več ležal na njegovih preteklostih.

A. D.

ILUSTRIRAL ELO JUSTIN

CHICAGO POSTANE MORSKO PRISTANIŠČE

Ameriški inženjerji so v vseh podrobnostih izdelali orjaški načrt, kako naj se spremeni ameriška celinska metropola Chicago v morsko pristanišče. Sedanje jezersko pristanišče bi se preko velikih kanadskih jezer z velikanskim prekopom zvezalo z Atlantskim oceanom. Največ preglavic je delala projektantom regulacija reke Sv. Lovrenca, ki je zaradi obilice nevarnih brzic in plitvin le mestoma plovna, docim bi morala v bodoče nositi tudi največje oceanske parnike in to ob vsakem času in vremenu. Brzice bi se premagale z velikanskimi jezovi in splovnici, ob katerih bi se zgradile tudi električne centrale za milijone konjskih sil. Računajo, da bi se ves načrt lahko realiziral v 7 letih in bi veljal ca. 14 milijard dinarjev.

VARSTVO PTIC

INŽ. JOS. RUSTIA

NADALJEVANJE

V naslednjem hočem navesti naše koristne ptice, ki naj tvorijo predmet varstva. Najbrž bom naletel pri tej navedbi na sovore. Interesi sadjarja, vrtnarja, čebelarja in gozdarja so pač v marsičem različni in se v tem pogledu lahko križajo, saj za vse absolutno koristne ali absolutno škodljive ni dobene ptice.

Koristne ptice: muhar, penica, cipa, taščica, kratkoprsti plezavec, pevka, penica, škorec, plezavček, plezavec, šmarnica, belorepka, vrbja listnica, vrt-nik, senica, brolica, kovaček, brglez, kukavica, pastirčica, pogoreleček, lasto-vica, hudournik, bregulja, podhujka, slavček, postolka, vrtoglavka, čuk, trst-nica, žolna, detaj, kobilar, škrjanec, smrdokavra, kos, grmovščica, palček (stržek), kraljiček, strnad, ščinkavec, pinoča, repnik, kalin, drozd, drozeg, grilček, čizek, lišček.

Pretežno koristne: sova, lesna in pe-gasta, poljska vrana kavka, priba, ka-nja, zlatovranka, sršenar, škurh, ga-leb, krivokljun.

V svrhu spoznanja naših škodljivih ptičjih vrst, naj tu navedem še iste, kakor so našteje v dodatku k dež. zak. za bivšo Kranjsko 20. VII. 1910., ki se jih sme loviti in streljati: veliki uhar, rjasti in kostanjasti škarnjek, skobec, kanja, šoja, vran ali krokar, veliki in rjavi srakoper, mala čaplja, potapljal-ci, bela in črna čigra, sokol, kragulj vrabec, sraka, črna vrana, bobnarica, morski vran, slapnik, belorepec, jastreb, krekovt (orehar), kavka, siva vrana, siva in rjava čaplja, kvakač (ponočna čaplja).

Posebne sovražnike koristnih ptic iz ptičjih vrst, navedem pozneje.

Opustil sem opis ptic, vendar bi hotel o delovanju nekaterih, nam bolj znanih, navesti nekaj podrobnosti. Povsod pri nas in ob vsakem letnem času naletimo nam vsem dobro znano veliko sinico in njene vrstnice. Prištevati jo moramo najkoristnejšim pticam, ker uniči ne-šteto škodljivega mrčesa. Vsako deblo, vejico, listje, zelenjad natančno pre-išče in ni tako skritega jajčeca ali gose-nice, da bi jo ta ljubka, gibčna ptičica ne iztaknila. Je pravi policaj med ptiči.

König je opazoval sinični parček, ki je v enem dnevu požrl 187 zapredkov pr-steničarja, ter 3 plavčke in 3 menišč-ke, ki so dnevno pobrali 900 do 1000 jajčec borove sprevodnice. Neprijatelji ji očitajo, da je prepirljiva, da pobija manjše ptičke in da ne da miru čebel-am. Topogledno pravi znani čebelar dr. Zander (dež. poskus. postaja za čebelarstvo Ehrlangen), da ujamejo si-cer sinica, lastovica, muhar, šmarnica ob priliki kako čebelo, vendar ni ta škoda v nikakem razmerju s koristjo, ko jo imamo od teh ptic v sadovnjaku, na vrtu in v gozdu.

Kdo ne pozna kukavice, oznanjevalke pomladi? Razveseli nas njen glasem »kukuk« v svežem pomladnem zelenem gozdu, ki izziva, da šetalec požvenketa z drobižem v žepu, z upanjem, da ne bo zmanjkalo v letu v njem cvenka, in ka-kor starec rad šteje in želi, da bi »ku-kala« 20 in 30krat zaporedoma, da mu je še toliko let življenja prisojenih, se dekle boji vsakega glasu preko prvega »kukuka«, ki bi pomenjal toliko let čakanja do možitve. Več nego s takimi prerokbami nam pa koristi kukavica s tem, da iz požrečnosti ugonablja v veli-ki množini najbolj škodljive kosmate gosenice, ki jih mara le redkokateri drugi ptič. V pregledanem želodcu te ptice so našli menjaje 88 gosenic hra-stove sprevodnice, 173 mladih gosenic prsteničarja, 110 gosenic hrastovega zavijača, 10 hroščev. Vendar pa je ku-kavica tudi škodljiva, ker meče iz gnezd malih ptičev jajčka in mladiče, da najde mesta za svoje jajčke odnosno požreš-nega mladiča, kateremu je nehote drob-na ptica skrbna mati.

Kjer je dosti škodljivega mrčesa, tam se navadno pojavijo v obilnem številu tudi kmalu škorci. Niso izbirčni v hra-ni, ki jim jo nudi narava. Žužki, kobili-ce, črvi, polži, ogrci, podjed, in tudi manjše kosmate gosenice, vse jim pride prav. Lenz je opazoval, da sta stara nosila mladičem hrano 140krat: dopol-dne in 84krat popoldne: izračunal je, da poje vsa družina na dan do 840 ko-madov različnega mrčesa in ker je imel 42 zasedenih valilnic, vse te družine do 35.000 škodljivcev na dan. Res je, da

kakor je škorec za gozdarja in sadjarja, zelo koristen, prizadene vinogradniku lahko precejšnjo škodo.

Naj omenim še lastovico, ki jo vsako pomlad spet z veseljem pozdravljamo in ji radevolje prepuščamo pod streho, v hlevu ali sobi majhne prostorčke za gnezdo. Iivaležna nam je za to in nam pokovi nešteto mrčesov, muh, mušic, komarjev in metuljev. Opazovalec, ki je videl, da je lastovica vsako uro najmanj 20krat pri gnezdu in da vsakokrat prinese po več mušic, je izračunal, da uporabi parček v teku poletja pol milijona vsakovrstnega mrčesa. Škodo povzročajo pa lastovice, ker polove mnogo koristnih zajedavcev, to je žuželk, ki uničujejo gosenice in zalubne ličinke.

Le kot posebnost omenim tu še k vrsti lastovic spadajočo salangano, ki koristi s tem, da nudi Kitajcem kot slaščico svoje gnezdo, to je belkasto ekodelico, ki jo naredi iz kisle slane, ki jo ima pod jezikom. Pobiranje gnezd je zelo nevarno, ker jih je dobiti le v strmém skalovju nad morjem; je pa dobičkanosno, ker plačajo ali so vsaj plačevali bogati Kitajci — po Erjavcu — za milijon gnezd, — ki so si jih privoščili, po takratni valuti 3 milijone goldinarjev.

Ker sem že kratko omenil tudi škodljive ptice, naj iz vrst teh opišem po vnanjosti, a po grehih in škodljivosti gotovo ne zadnjega; mislim namreč vam vsem dobro znanega in težko komu priljubljenega nepridiprava — vrabca. Menda bi vsak sadjar, vrtnar, vinogradnik, poljedelec in tudi gozdar vedel naštetati vse polno pregreškov tega vsiljivega, požrešnega predrzneža. Vsako posejano seme iztakne v vrtu in na njivi; komaj nikne grah, solata, se že pojavi ta snež; na hruškah in jablanah obira popke-brstiče; res, da pri tem uniči marsikatero ličinko cvetodera, na

polju in kozolcu napade včasi v celih jatan proso in žito. Tudi iz vinograda odnese marsikatero sladko jagodo in v gozdnih vrtilih prebrska posejane gredice, gotovo ne v prid gozdarja. Zelo škodljiv je tudi mašim koristnim pticam, jih vznemirja pri valjenju, meče iz gnezd jajca in mladiče. Perutinarji, veterinarji ga poznajo kot raznašalca kužnih kurjih bolezni. V Nemčiji so mu kot velikemu škodljivcu napovedali boj in drž. biološki zavod za poljedelstvo in gozdarstvo je izdal podučen letak proti vrabčevi nadlegi. Najlažje je priti temu prekanjencu v okom pozimi, ko lačen stika za hrano, ali pa za časa valjenja.

Vendar kar o pticah sploh rečeno, velja i za tega grešnika: ni on ni absolutno škodljiv in v gotovom letnem času nam je vrlo koristen t. j. ko vzgaja svoje mladiče. Takrat pita mlade največ z gosenicami; po Erjavcu do 500 na dan. Bradley ga je opazoval, da je prinesel vsako uro do 40 gosenic k gnezdu, v enem tednu 3360. Kakor piše Erjavec, je Friderik Veliki zapovedal vrabce, ki so se mu zaradi povzročene škode zamerili, loviti in streljati in je za vsako glavo plačal 6 vinarjev, kar je državo stalo 1000 in 1000 goldinarjev. Na to so se pa tako zaplodili požrešni žužki, da so požrli sadje in listje. Zapoved je bila preklicana in za drag denar so morali drugod kupovati vrabce, da so jih naseliti po opustošenih vrtovih. Pred nekoliko desetletji so jih preselili še celo v Ameriko in Avstralijo, da bi trebili sadno drevje od požrešnih gosenic. — Glede v početku opisane nelepe lastnosti tega prekanjenega »lačenbergerja« (po Erjavcu) bi bilo, po mojem, želeli, da bi dobivali čim več takih naročil z onkraj velike luže.

DALJE

SKIJØRING — risal K. Møller

ZIMSKO SPANJE ŽIVALI

Mrzlokrvne živali, kojih telesna toplota je popolnoma odvisna od vnanje toplote, postanejo ob nastopu mraza nesposobne za vsako gibanje. Zato je razumljivo, da se žabe, gaščarice, kače in krkoni zarijejo v zemljo, v blato in v mah, kjer pričajo boljših časov, da jih toplo pomladansko sonce spet vzbudi k življenju ter jim nekako otaja odrevenele ude. Čudno pa je vsekako, da tudi nekateri sesavci, ki imajo toplo kri in v normalnem stanju vedno enako lastno telesno toploto, začutijo ob koncu jeseni nepremagljivo potrebo po zimskem spanju. Njihovo stanje v zimskih mesecih ima vse tipične znake spanja. Pred vsem se zniža telesna toplota od normalnih 35 do 40 stopinj na 10 in celo na 6 ali 4 stopinje. V slednjem primeru se je tedaj popolnoma zenačila s toploto okolice, kjer dotični sesavec spi svoje zimsko spanje. Najbolj znane živali te vrste so v naših krajih: jež, medved, polh, hrček, netopir in miš. Zanimivo je, da le prevelik mraz zbudi zaspance v življenje, s čimer priroda obvaruje te živali pred zmrznjenjem.

Obenem z znižanjem telesne toplote se zmanjšajo tudi vse življenjske funkcije na najnižjo mero: živali ne jemljejo nikake hrane, dihanje pa skoraj popolnoma izločijo. Žival v zimskem spanju dihne komaj vsako minuto enkrat, medtem ko v normalnem stanju potegne nase sapo 60—140, kar je seveda odvisno od velikosti dotičnega sesavca. Spečega medveda seveda najbrž še ni nihče tako podrobno opazoval, kakor se da to pri ježih, polhih in miših. Pri proučevanju pojava so opazovalci dejali spečo živalco za dolgi dve uri v dušik, tedaj v zrak, ki je popolnoma brez kisika, pa zaspanec ni poginil. Gotovo je tudi, da se med spanjem močno izpremeni izmena snovi, saj morajo živali med zimskim spanjem živeti od svojih rezerv, t. j. od pridobljene masti.

Čudovito je tudi nenadno zvišanje telesne toplote, ko se spomladi zbudi življenje v drobnem telescu. Poljska miš se v 60 minutah segreje od 13.5 na 35.8 stopinj, netopir pa celo v 14 minutah od 11.3 na 33.5 stopinj. Pri tem pa je treba poudariti, da tega porasta telesne toplote ne sme pripisati vnanji zračni toploti. Saj so učenjaki v svojih laboratorijih hoteli zbuditi spečo živali iz zimskega spanja, z umetno toploto, kar pa se jim je

posrečilo zelo nepopolno. Prebujenje ni bilo pravo in živali so takoj spet zaspale, ako so jih prepustili samim sebi. Spomladansko prebujenje pa je čisto spontano, brez vsakega vidnega vnanjega vzroka; povzroča ga neki še nerazjas-

Zimsko spanje polha

njeni notranji impulz, ki takoj vzpostavi normalno izmenjavo snovi in hitro porast telesne toplote. Mišice živali močno trepečejo, kar je gotovo v zvezi s pojačenjem izmenjave snovi. Gotovo je čudna tudi okoliščina, da se posamezni deli telesa ne ogrejejo enakomerno. Merjenja telesne toplote so dokazala, da se prednji konec telesa prej segreje nego zadnji, razlogov za ta pojav učenjaki še niso odkrili.

Na dlani je vprašanje: kaj povzroča zimsko spanje? Mraz sam zato ni zadosten vzrok, tudi pomanjkanje hrane ne, saj imajo živali v preizkuševališčih dovolj toplote in hrane, pa vendar zaspajo, ko pride njihov čas. Očividno so za to merodajni globlji notranji vzroki, ki temeljito izpremenijo način življenja. Zadnja leta so poskušali razvozlati tajno s pomočjo hormonov. Vbrizgavali so živalim izvlečke iz ščitne žleze in raznih drugih žlez, na kar so se takoj pogreznile v spanje. Vendar pa so podrobna proučevanja pokazala, da spanje po vbrizgavanju insulina menda le ni čisto pravo zimsko spanje, ker se je žival takoj prebudila, ako so ji vbrizgnili solne raztopine z večjo toploto nego jo je imelo speče telo. S tem še ni bilo dokazano, da so injekcije povzročile zimsko spanje.

Freiburški profesor Ritschke je zadevi posvetil posebno pozornost in ugotovil, da povzročajo zimsko spanje okoli-

ščine, ki se dajo pojasniti samo z zmanjšanjem izogrevanja v telesu. Tudi prof. Ritschke je vbrizgaval insulin in druge izvlečke žlez in je dosegel isti uspeh: zmanjšanje živahnosti, povečanje zaspčnosti in trudnosti. Vendar se je njemu posrečilo dokazati, da se insulinsko in zimsko spanje v vseh podrobnostih krijeta. Kot zdravnik je posegel po dokaz v medicino. Angleška bolezen, rahitis, prikazuje nekatere višje funkcije limfatičnih tkiv in se da povzročiti z istimi injekcijami kakor umetno zimsko spanje. Znano je, da temelji rahitičnost na pomanjkanju ultravijoličnih žarkov. To bolezen zdravijo z obžarevanjem bolnika ali pa s tem, da mu dajejo v hrano vitamin D, ki se dobi z obžarevanjem ergosterina z ultravijoličnimi žarki. Iz tega opazovanja, ki na prvi pogled nima nikake zveze z zimskim spanjem, je Ritschke sklepal, da sili živali v zimsko spanje občutno pomanjkanje ultravijoličnih žarkov, pojavljujoče se v pozni jeseni.

Da bi to vprašanje osvetlil, je poskusil z ježi. Namestil jih je v preiskovališču na mrzlem, temnem prostoru in poskuse je delal v zimskih mesecih; daní so bili vsi pogoji za normalno zimsko spanje. Ves čas pa jih je krmil z obžarevanim

ergosterinom, t. j. s snovjo, ki vsebuje vitamin D in je izrazito protirahitično sredstvo. Uspeh je bil presenetljiv, ježi sploh niso zaspali vso zimo in jim ta poskus ni prav nič škodil. Prof. Ritsche je dokazal svojo teorijo o pomanjkanju ultravijoličnih žarkov kot povzročitelju zimskega spanja.

Toda rahitičnost ni edina paralela zimskemu spanju. Enaki vzroki so tudi izvor znane tetanije ali krča pri dojenčkih. Pri živalih v zimskem spanju nahajamo izrazite znake tetanije z določenimi izpremembami v sestavi krvi. Nova raziskovanja so močno pojasnila stanje in vzroke zimskega spanja, vendar bo treba odkriti še marsikako skrivnost, preden bomo lahko razumeli vso zagonetnost tega pojava. Nerazumljivo je pred vsem, zakaj so temu podvržene ravno nekatere živali, druge pa, ki imajo skoraj enak način življenja, pa ne. Tudi se stvar ne da pojasniti s stališča višje ali nižje organiziranih živali. Saj vidimo, da zaspe tudi nekatere roparske živali, ki jih prištevamo med najvišje vrste sesavcev. Vse to bo skušala pojasniti znanost v bodočnosti.

(Po razpravi dr. H. Graupnerja.)

O DEŽJU

Preiskava dežnih kapelj je pokazala, da ne vsebujejo samo čiste vode. Našli so v njih tudi sledove amoniaka, solitra in drugih kemičnih snovi, tako da že voda sama deluje oplojujoče na trate in njive. Kakor smo čitali nedavno v neki razpravi naslovljeni »Čudeži v dežni kapljici«, so ugotovili na poskusni njivi v Franciji presenečujoče dejstvo, da je bilo dovedenih vsakemu hektarju njive ozir. zemlje s celoletnimi padavinami od enajst do petnajst kg dušikovih spojin, ki so znane kot izborna gnojila. Stara kmečka modrost, da mnogo snega dobro gnoji, je dobila s tem znanstveno osnovo.

To nas dovede do vprašanja, koliko in kako daleč se zlagajo znani vremenski reki, ki jih je skovala ljudska modrost in zlasti ljudska skušnja s spoznanji in dognanji meteorologije (vremenoslovja). V stoletja dolgi tradiciji solani opazovalni čut ljudi, ki so zvezani in spojeni z naravo, je dognal že mnogo resnic. Seveda je treba odklanjati namero, da bi se vreme napravilo odvisno od meteoroloških pojavov v povsem določenih koledarskih terminih. Da se bodo »marčne megle« po točno sto dneh vrnille in pojavile v obliki dežja ali nevihte, za to nam statistike ne nudijo nikakih dokazov. Tudi proslule sv. Heme (27. junija), katere padavinam naj bi sledilo sedem mrzlih in mokrih tednov, se ni treba prav nič bati.

Mesec junij pozna še več takih usodnih dni (omenjam m. dr. samo Medardov dan, 8. junija), katerim prav tako pripisujejo nerazveseljav vpliv na vreme prihodnjih dni in tednov. Da pa zasledujejo kmečke modrosti trajno deževje v juniju v splošnem z nekakim nezadovoljstvom in mržnjo, ima pa svoj pravi in od znanosti tudi priznan smisel in izvor: kajti prav v junijskih tednih se običajno ustvarja vremenski položaj, ki bo dal in dobil svoj pravi izraz v visokem poletju.

—st.—

STRELJAJOČI AVTOMOBILI

Znano je, da se izpod koles drvečih avtomobilov radi prožijo kamenčki, ki včasih s silno brzino lete v stran. Kako nevarni utegnejo biti taki projektili, kažejo razbita stekla ob slabih prometnih cestah. Šipe so videti, kakor da bi bile s krogli prestreljene in ker je probodna sila sproženega kamenja čisto prav velika, so luknjice v steklu relativno majhne in brez stranskih poklin. Da avtomobili ne »streljajo« tako poredkoma, kakor bi človek pričakoval, kažejo statistike zavarovalnih zavodov, ki morajo čisto poravnati te vrste škodo. Samo dunajske zavarovalnice so morale plačati lani skoraj pol milijona dinarjev za šipe, ki so jih porazbili avtomobili. Znani pa so tudi nekateri primeri, ko je od avtomobilov sproženo kamenje nevarno ranilo ljudi.

DOŽIVLJAJI V DŽUNGLI

FRANK BUCK

3. POGLAVJE

PACI SE HUDO POBIJE

V tem hipu nas je kapitan Yardley opazil. Dal je znamenje poveljniku na Falku, naj se prisloni ob bok Clevelanda. Ko smo okrenili proti odhajajočemu parniku, so vrgli raz njegov krov debele vrvi, ki smo jih pričvrstili ob krmo in nos našega Falka, tako da sta bili ladji tesno privezani druga ob drugo. Ker je bil Lake Falk majhen tovornik namenjen za obrežni promet, Cleveland pa velik prekomorski parnik, je bila seveda med njima velika razlika v veličini in ko sta stala tesno skupaj, je bil krov naše ladje kakih petnajst čevljev pod glavnim krovom Clevelanda.

Cim je bila manjša ladja čvrsto privezana, je pričel višji krmar na Clevelandu Bill Morris kričati povelja svojim ljudem. V nekaj trenutkih so bili odpeti žerjavi in njihove kljuke spuščene na Falkov krov, da dvignejo prvi tovor. Istočasno sem pa tudi jaz kar streljal povelja, tako da smo tedaj že imeli pripravljene zaboje natrane s kačami in velike priče kletke, ki so bile naglo postavljene na krov večje ladje.

Od zgoraj je bilo izmenoma čuti Bill Morrisov globoki glas in rezki žvižg njegove piščalke, med tem ko je vodil utovarjanje moje žive zbirke. Za njim je rjul svoja navodila drugi krmar delavcem, ki so nalagali hrano za živali — svežnje sena, vreče riža, zaboje sladkega krompirja, konzervirano mleko in velike kose zmznjenega mesa za moje velike zverine.

Med hreščanjem žerjavov in škripanjem zvodov se je čul strahoten ropot strojev, ki so navijali in spuščali jekleno žico, s katero se urejajo dolge roke žerjavov in njihovi mački. Kapitan Yardley je stal na poveljniškem mostu in grmel svoja povelja signalizatorju na krmi. Med vsem tem hrumom je pa sirena na Clevelandu ves čas dajala s svojimi oglušujočimi žvižgi svarilne znake stotinam kitajskih sampa-

nom, džunkam in drugim mafinim ladjicam, ki zapirajo izhod iz hongkonske luke.

Delo je šlo naglo naprej, ko sta se ladji oddaljevali iz pristanišča. Kmalu smo pretovorili že vso mojo zalogo razen velikih mesojed — leopardov in tigrov — in mojih dveh slonov. Tresoč debele železne rešetke svojih kletk in divje rjoveč v svoji onemogli jezi so pobesnele zverine visoko zaplavale v zraku, preden so jih žerjavi spretno postavili na tla krova. Nato je bila ovita okoli trebuha prvega slona široka platnena zanka, žival je bila dvignjena, zakrožila je v zraku v velikem loku in spuščena na krov Clevelanda poleg mojih ostalih predmetov. Kitajec, ki je delal pri dvigalu, je med tem čul toliko različnih navodil in povelj, da je bil že malo zmešan. Opazil sem, kako je pri dviganju prvega slona mahoma zastal in zadržal žival v zraku doli časa nego je bilo potrebno, preden je dvigalo preobrnil. Ko je žival obstala mirno v zraku kakih osem metrov nad krovom, je prestrašena počela divje brcati okrog sebe in se skušala rešiti iz zanke. Kričnil sem proti oklevajočemu delavcu, ki je upravljal dvigalo, naj izpusti vzvod za dviganje in naj pograbi onega, ki obrača žerjav. Velik vzdih olajšanja se mi je izvil, ko me je ubogal ter počasi spustil slona na krov Clevelanda.

Zdaj je prišla vrsta na Pacija. Naglo smo položili platneno zanko okrog njegovega trebuha in nekaj trenutkov kasneje ga je žerjav že dvignil visoko v zrak. Ko je slon dosegel predpisano višino, smo dobili vtis, da je mož pri dvigalu pozabil, kaj ima zdaj narediti. Bill Morris in jaz sva mu kričala: »Obrnite dvigalo! Zakrožite s slonom na široko!« mu je divje zaklical krmar. Toda mož je mogoče pod pritiskom hudega in napornega dela nekaj mešal z rokami, neodločno je buljil v zrak in ni

naredil ničesar. Nad glavo se je Paci divje vil v svojih povezah in silno hropel. Cela minuta je minila in preplašeni Kitajec še zmerom ni obrnil žerjava, ki bi žival zanesel nad drugo ladjo. Stisnil sem pesti in mu zatulil nekaj psovka, ki naj bi ga zbudile iz njegovega dre-

Ko je Paci padel na krov se je izvil več ko sto gledalcem, ki so s potniškega krova Clevelanda opazovali ves prizor, krik groze in sočutja. Slon je obležal na mestu, kjer je padel brez znaka življenja in po vsem videzu mrtev. Paci si je zaslužil žalostno slavo naj-

Ubogi Paci . . .

manja. Bill Morris se je pognal k stroju. Toda preden je mogel kaj narediti, se je prestrašeni živali posrečilo izbrcati iz zanke. Zdrsnila je najprej iz široke platnene zanke, se prevrnila okrog in okrog v zraku, nato pa je tresčila z vso silo na železni krov Falka tik pred mene tako, da sem se šele zadnji trenutek utegnil umakniti.

bolj nesrečne živali.

Sklonil sem se nad iztegnjeno žival in gledal, aji so v njej še kakšni znaki življenja. Po dveh minutah se mi je zadelo, kakor bi se ji ena trepalnica malo potresla. Na to pa je brez vsake druge napovedi planil Paci kvišku in nesigurno opotekajoč se je stekel po krovu. Lai in jaz sva ga zagrabila s

kljukami, s katerimi se zaustavljajo sloni in ga počasi prignala nazaj. Brez posebnih težav smo mu spet vrgli zanko okrog trebuha in z drugim delavcem ob dvigalu smo ga brzo prestavili na krov Clevelanda.

Paci je bil še zmerom zelo slab zato sem se zatekel k preizkušenemu in po mojem mnenju najboljšemu sredstvu, da se povrne žival k moči. Naročil sem steklenico žganja in jo izlil v veliko vedro. K temu sem prihlil pet litrov vode. Nato sem s pomočjo močne bakrene črpalke pognal to mešanico s silo po slonovem grlu, pri čemer mi je Lal pomagal. Pacijeva slabost je izginila in kmalu si je popolnoma opomogel.

Vsakemu, ki le malo pozna slone, se to ne bo zdel nikak čudež. Edina stvar pa, ki je Pacija rešila, je bila, da je pri padcu priletel na mesnato podlogo nad ramo. Če bi padel na trebuh, tedaj bi bil v trenutku mrtev. Slonovo drobovje je namreč pritrjeno na hrbtenico

ter bi se pri takem silnem padcu gotovo odtrgalo, s čimer bi bil en debelo-kožec manj na zemlji. Če bi padel na stran, tedaj bi si najmanj polomil nekaj reber in si verjetno zadal še kake notranje poškodbe, ki bi stanje poslabšale. Če bi pa padel na hrbet, tedaj bi si prelomil hrbtenico.

Nekaj čez mesec po tej nesreči je Paci zavil v Park Zlatih vrat v San Francisku, kjer se mu je boginja sreče končno nasmehnila. Tam je dobil lepo delo, ki bi ga gotovo vsak slon rad prevzel. Ni ga čakala nikaka kruta cirkuška kariera niti zaprte staje zverinjaka. Njegov posej je bil prenašati na hrbtnu otroke San Franciska v ličnem ljudskem šotoru, za katerega sem sam naredil osmutek. In to dela še do danes ter je postal eden najbolj priljubljenih in srečnih slonov v Ameriki.

DALJE

(COPYRIGHT BY KING FEATURES SYNDICATE)

RIMBAUD, LATINSKI PESNIK — IN SE KAJ

Naša srednješolska mladina dosti piše. Vem, da se tu pa tam kak moj znanec oglasi v Zvončku, v Domačem Prijatelju, oziroma sedaj Prijatelju, v Naši Radosti, pa skoraj gotovo tudi po raznih drugih mladinskih listih. Poleg vsega tega pa imajo srednješolci kar svoja glasila: na klasični gimnaziji izbaja že štiri leta Zar, Lani je pljusnil v javnost mesečnik Val, za njim so prišli Orači, list učiteljske mladine, hkrati pa se je s I. realne gimnazije razlegnilo Kovalo, po vnanji opremi slično Mentorju, ki že dvajset let spremlja mnogo nadobudnih Telemahov v javno življenje.

Včasih tega ni bilo. Srednješolci niso smeli s svojimi proizvodi v javnost. Kakor prvi kristjani po katakombah so se skrivali po zasebnih stanovanjih, koder so požrtvovalni tovariši pisali v Vaje ali drugo glasilo, prepisovali redko hektografirali, kolografirali, opalografirali, poligrafirali, koreografirali ali drugače polikopirali svoje prvence. Ker je bilo več časa za slično duhovno razvedrilo, je tu pa tam kateri zlagal celo latinske verzice. Na pobudo proslulih heinejevskih ali jenkovskih stihov o navzhanem študentu:

Exibat quidam logicus
in einen grünen Wald,
videbat pulchram virginem
von reizender Gestalt...

sem se nekako proti koncu 4. gimn. razreda poskušal v makaronščini, kakršno je začel padovanski pevec Tilo degli Odassi, čigar »Maccharonea« je zagledala beli dan okoli 1400. v Benetkah, torej dvajset let po tem, ko je Slovenec Čerdon otvoril lastno tiskarno v Padovi, in kaki dve leti pred

natiakom najstareše jugoslovenske knjige. Vendar, uporabil sem grščino, kolikor se spominjam:

Pôpot' êlthen eis ten hýlen,
dorten klapperten die Mühlen,
egeusâmen tes skiâs,
legte mich nieder froh ins Gras...

Vidiati, quod fecisti! sem si očital prihodnje leto, ko sem si nakopal bolezen pri neki gospodični. Kdo ne pozna Trdinovega studenta, z imenom »Gospodična«, na Gorjancih? Pri njej sem o binkoštih 1905, iztaknil pljučnico, ki me je za nekaj tednov prikovala na posteljo. Slovenskega štiva svoj čas ni bilo tako lahko dobiti kakor danes, ko bi moral človek skoraj iti na dopust, ako bi hotel prečitati vse, kar se tiska v Sloveniji. Pa sem v svoji osamelosti prišel prevajati Prešerna na grščino. Medlo in megleno se spominjam, da se mi je z velikim naporom obneslo prestaviti nekaj pesmic.

»Pod oknom« n. pr. se je začel tako-le:

He seléne men pajfâsej,
horológion de patasej...

Verzi so bili predolgi; danes, ko sem grščino močno pozabil, bi pisal: Selene pajfâsej, horológjon patasej... Pri roki sem imel star »speh«, debel grško-nemški slovar, kjer sem moral grško besedo najprej zaslutiti, potem pa njeno bitnost overoviti. Čas je hitro potekal, ali zapomnil sem si obilo grških izrazov. In prav so mi prišli dve leti pozneje, ko smo v 7. razredu gimnazije stavkali med grško uro: kot en mož smo se odtegnili pouku prestrogega profesorja ter priredili »secessionem plebis in montem Capitolinum«. Posledica? Vsi smo dobili karcer: zaprli so nas po 1, 2 ali 3 ure. Jaz sem bil na sredi, ker se držim He-

ratijevega gesla o zlati sredini: na aredi — pri zlati skledi. Ravnatelj nam je na prtil pensem, pisмено vajo, da se ne bi dolgočasili v zaporu. Naslov: Inhaltsangabe von Homersagedichten. Torej vsebino Homerjevih pesnitev. Vsi moji sotrpini so pisali po nemško, meni se je zdelo, da moram o grški poeziji pisati po grško. V mladostni nagaživosti pa sem izbral besede, kakršnih nismo srečavali po šolskih tekstih. In pozneje mi je povedal prof. dr. S., kako je pri konferenci ravnatelj vrzel dijaške naloge po mizi. češ: »Der verflixte D. hat mir so was zusammengeschrieben, dass ich gar nicht verstanden hab', was er gemeint hat. Hab' fortwährend im Wörterbuch nachgeschlagen müssen. Ta elukubracija pa mi je dobila sloves izvrstnega helenista pri ravnatelju, ki je v 8. razredu prevzel pouk Sofoklejeve govorice. Študirati mi ni bilo treba skoraj nič in še med poukom sem pod kloppo čital alotrija, toda ravnatelj mi nikdar ni etoril najmanjšega očitka, če me je zalotil, mi molče vzel knjigo, jo zaprl in jo položil pod klopo.

Homeru ali Vergilu pozneje, kolikor vem, nisem več v želje hodil, ker sem se spustil v študij živih jezkov. Samo pri pismenem izpitu, pri klavzuri iz latinščine, kjer sem dobil nalogo, da naj ponemčim toliko in toliko stihov iz Eneide ter opremim z nepotrebnim latinskim komentarjem, sem na koncu svojega jadrnega sestavka — latinščino sem bil na univerzi skoraj popolnoma zanemaril — naperil na svojega izpraševalca, suhoparnega in dolgočasnega Haulerja, nekaj elegičnih vretic, pri katerih mi je delal akrostih dokaj preglavice. Distih pa so bili:

Haec habeo, doctissime, quid possim documenta.

Ac juvat extremam jam imposuisse manum.

Utore nobis indulgentior, quaecumque, aequa...

Lux fiat mihi mox, aet alicuius abest.
Evitare velim vitae vehementia vincula.
Res artesque bonas liber agam liceat.

V 20. letih učiteljevanja sem le dve leti predaval začetnikom prve pojme o ciceronščini. Javno sem v člankih že zapostavljal ta mrtvi jezik na korist sodobnim živim jezikom. Ali vendar: ko je A. Warsley prišel 1931, izdajati v Brooklynu pri New Yorku latinske mesečnik *Auxilium Latinum*, sem žrtvoval nekaj dni in sestavil celo vrsto latinskih igračk in šal, od katerih je bilo le malo doslej priobčenih v navadenem zborniku. Ta je namreč jako skrotil svoj prvotni obseg in komaj more objavljati prispevke bližnjih rojakov. In društvo »Association for Promotion of Study of Latin« mi je iz Brooklyna poslalo Membership Card 1932-33, članovnico, s katero ne vem kaj početi.

Vseh teh stvari sem se domislil, ko sem lani na Stefanovo čital v pariškem »Figaro« članek: Rimbaud, pošte latin. Dozdaj sem enostransko poznal tega čudovitega duha,

ki je pustil velik sled za seboj v slovstvu, čeprav je nehal književno delovati že s svojim sedemnajstim letom, nato pa je odšel v beli, prav za prav črni svet, namreč Afriko, ter primeroma mlad preminul. V zbirki »Moderna francoska lirika« 1919 je med drugim tudi znameniti sonet

A črn, E bel, I rdeč, U zelen, O višnjev...

Da so ugledni francoski slovstveniki pravajali, ali sami zlagali latinske pesmi, sem vedel: Corneille, Racine, Hugo, Musset so ob šestomeru vadili svojo sposobnost za aleksandrinec. Sedaj pa še razposajeni ljubimec Modric, naš Artur Rimbaud, čigar latinske verze je našel v nekem pozabljenem Bulletinu in jih izdal v drobni brošurici: pet pesnitev nastalih med 1868, in 1869, ko mu je bilo 14 ali 15 let. To so skladni stih, koder se med reminiscencami iz Ovida, Lutija in Virgila že javljajo iskrice njegovega veleuma. Tako-le slika nasloda, s katero dijak ostavlja šolo in se napoti v svobodno, sončno pokrajino, občutek, kateremu so neki naši literati žrtvovali vse svojo uradniško bodočnost:

Nec ruris tantum puer otia vana petebamus;
Majores parvo capiebam pectore sensus;
Nescio lymphatis quae mens diviniore alas
Sensibus addebat, etc.

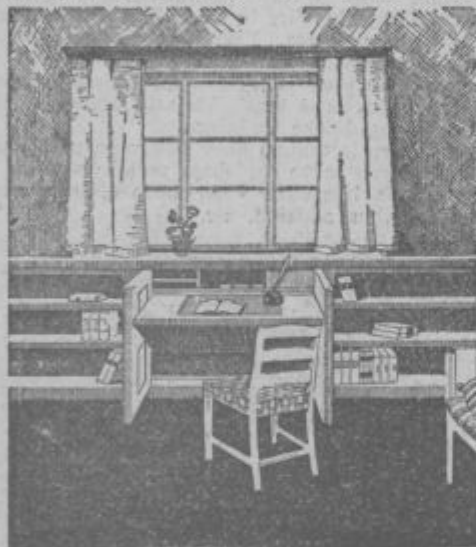
USODA IZUMITELJA

Znani konstrukter angleškega zračnega brodovja med vojno J. C. Navarro se je skoraj dva deset let bavil z izumom idealno stabilnega letala z avtomatičnim krmljenjem, ki bi ga lahko vodil sleherni človek brez kakšnega predznanja. Pred štirimi leti je dokončal pripravljajno tehnično delo in poskuse ter začel graditi projektirano letalo. Prvi polet s njim so se lepo posrečili in strokovnjaki so soglasno pohvalili prednost letala. Treba bi bilo narediti le še malenkostne spremembe, preden bi letalo pregledala uradna komisija. Zanje pa je konstrukterju zmanjkalo denarja. Upnilci so ga pritiskali od vseh strani in slednjič mu je oblast zaplenila tudi letalo ter ga prodala na javni dražbi kot staro železo. Tako je splaval po vodi dvajset let prizadevanja, da se enkrat za vselej prepreči letalske nesreče. Sv. Birokracija smisel za napredek se od srednjega veka do danes ni prav nič popravila.

ČLOVEK IN DOM

KNJIZNICA OB OKNU

Prijetno nas preseneča spodnja slika, ki nam predstavlja moderno opremljen prostor ob oknu. Na oknu vidimo v lončku eno samo cvetočo rastlino, postavljeno tako, da ne omejuje svetlobe in razgleda. Pod oknom dovolj prostorno, sklopno pisalno mizo, na desno in levo pa ob steni lične knjižne police. Nad mizno ploščo opazimo pod oknom razpredelke, kamor pospravimo pisalne potrebsčine po končanem delu. mizno ploščo

nato sklopimo, ako hočemo imeti popolnoma prost dostop k oknu. Današnja moderna stanovanja so razdeljena po večini v male sobe. Marsikdo je v zadregi, kje bi namestil svojo knjižno omaro, da bi ne bila napoti, učinkovala prijazno ter bila tudi priročna. Prostor ob oknu je po večini prazen in se ga v vsaki sobi lahko opremi, kakor kaže slika, v lično in dokaj prostorno knjižnico. Potreba in okus posameznika pušča vsakemu, da tako polico izpopolni po svoje. Na lev strani lahko namesti na zgornji polici par zaklepanih se predalov, na desni med oknom dvigne po potrebi in množini svojih knjig police še višje, kakor jih vidimo na sliki. Prav tako tudi na levi. Kakor se množijo njegov knjižni zaklad, tako postopoma povikuje knjižne police.

Pisalna miza ob oknu odgovarja namenu. Svetloba in prost razgled v naravo sta človeku, ki se bavi s peresom nujno potrebna in zato ni prikladnejšega prostora, kakor je prostor ob oknu.

Za učečo se mladino je tak prostorček ob oknu nasebno pripraven. Vsaka mati vsake dljaška gospodinja bi se kaj preprostim

sredstvi lahko namestila take mizice in knjižne police ob oknu po sobah, kjer biva in se uči mladina. Koliko se greši v tem pogledu, ker se premalo brigamo, kakšen prostor, kakšno razsvetljavo in kakšen red in mir nudimo mladini doma ali na dijaških stanovanjih pri učenju.

Toda ne samo za človeka, ki se ukvarja s pisanjem, za šolsko mladino in dijake je tako opremljen prostor ob oknu naravnost idealen, ampak tudi za vsakogar, ki potrebuje za svoje delo svetlobo. Tako za šivilje, vezilje, modistke itd. Police lahko služijo za hranitev materiala in orodja.

Gospodinja opremi prostor ob kuhinjskem oknu prav tako za polaganje kuhinjske posode in drugih kuhinjskih potrebsčin. Sodobna arhitektura zavrača visoke in globoke omare, katerim brez lestve ni priti do vrha, ne brez napora doseči njih globine. Dandanes mora biti vse priročno in dosegljivo, da se lahko brez lestev in visokih omel osnaži stanovanje in oprema.

V otroški sobi je tako opremljen prostor ob oknu nad vse primeren. Na policah hranijo otroci svoje stvari in igrače. Razni predeli na policih, na katerih je določen za vsako igračo svoj prostor, navajajo otroka igrati na red. Po končanem igranju, preden gre otrok spat, naj pospravi sam svoje igrače na določen prostor na polici.

Razume se, da se, kjer ne gre za knjige, ki so same na sebi dekorativne, tako polico lahko opremi z lahkimi, rožnatimi zastorčki. Kljub temu pa naj bi ti zastorčki ne bili le sredstvo, ki zakrije po policih razmetane predmete in nered.

RAZBREMENTEV GOSPODINJE

Dobro vodeno gospodinjstvo je zmerom razumno in po načrtu upravljano podjetje za preskrbo družine, ne glede na to, ali imenuje gospodinja svoj sistem »racionalizacije« ali ne. Tako gospodinjstvo nikakor ni treba, da bi bilo tisto, kar straši večino žensk; namreč nekakšen stanovanjski stroj. Racionalizirana kuhinja ni nikakšen laboratorij, v katerem bi se gospodinja ne znala kretati drugače kakor z monterkim izpitom za nadzorovanje in upravljanje vseh tehničnih pripomočkov, ki se ji silijo pod roko. Dobro vodeno gospodinjstvo teče samo zaradi tega brez trenja, kakor namazano, ker je neredno gospodarstvo v katerem se je delalo samo tisto, kar je ravno pod roko prišlo, nadomestila smotrna organizacija in razdelitev dela.

Za smotrno vodstvo gospodinjstva je potreben v prvi vrsti podroben načrt. Posamezna domača opravila je treba uvrstiti v določen dnevni, tedenski in mesečni

turnus, toda dovolj elastično, da nepredvideni dogodki vsega načrta ne prevržejo. Semkaj spada tudi z gospodinjanskega vidika dobro preudarjena uprava jedilne shrambe, ki prihrani mnogo nepotrebnih potov, in seveda tudi do vseh podrobnosti izdelan gospodinjški proračun. V vsakem po teh smernicah urejenem gospodinjstvu se da z lahkoto izvesti podrobnejša organizacija, kakor pač najbolje ustreza tekočim potrebam.

V takem dobro preudarnem gospodinjstvu so izpolnjeni vsi pogoji za duševno razbremenitev gospodinje. Ni se ji treba zmerom sproti odločevati za to ali ono stvar in dela se nikoli ne more toliko nabrati, da bi jo zmedlo in da bi ga ne mogla zmagovati. Telesna razbremenitev gospodinje se pa da doseči s treznim privzajanjem na področju delovne psihologije in pridobitev gospodinjanske tehnike. Prihranek dela in časa je mogoč s pravilnim upoštevanjem zakonov, ki vladajo delovanju naših mišic: Med delom so potrebni odmori, opustiti je treba naporne drže telesa in po možnosti sede opravljati vse tisto, kar se je doslej izvrševalo stoje. Vse to so pogoji, ki jih gospodinja more in mora izpolniti.

Važne pripomočke, za fizično razbremenitev gospodinje je pripravila tehnika. Večina gospodinj niti približno ne ve, koliko časa in napa se da prihraniti že z najpreprostejšimi gospodinjanskimi stroji in pripravami. Mnogi teh pripomočkov pa omogočajo doseči mimo tistega kar obetajo, še marsikaj drugega, kar pripomore družini do udobnosti in zdravja. Tu je treba opomniti samo na nekatere cenene električne kuhalnike, čistilnike in n. pr. na grelne blazinice.

Tista gospodinja, ki je tudi kje drugod zaposlena se bo naučila tehnične pripomočke še posebno ceniti, kjer je njen čas dvojno drag, pa se da z nekoliko dobrovoljne prilagodnosti zelo dobro izrabiti. Seklanje vsakčvrstnega sočivja in zelenjave n. pr. je v stroju najmanj šestkrat hitrejša (vštevši čiščenje stroja) kakor na roko. Pranje je več ur poprej opravljeno, če je na razpolago majcen pralni stroj na ročni ali električni pogon. Kuhinjski stroji, ki predelujejo vsakršen material enakovredno in prijetno fino, zelo olajšajo pripravljanje jedi za otroke, bolnike in pri dietični kuhinji, razen tega pa je njih čistost neprecenljiva prednost v takih okoliščinah.

Seveda pa v gospodinjstvu nikakor ne gre samo za to, da je na razpolago čim več strojev, marveč, da tisti, kar jih je, res ustrezajo vsem potrebam. Polna omara strojev ni simbol dobro urejenega gospodinjstva. Odločilen je zdrav duh in sistem, ki vlada v njem. Če so stroji že pri roki, je treba še nekaj ljubezni in tehničnega razumevanja gospodinje, da jih zna prav uporabiti in prav skrbeti zanje.

Namen dobro urejenih gospodinjstev je konec koncev ta, da se dvigne splošni kulturni nivo. In pri tesni zavisnosti med gospodinjstvom in narodnim gospodarstvom se mora slednjic tudi tu pokazati ugoden vpliv tega prizadevanja.

GRADITELJU GOTTHARDSKEGA PREDORA

Nad sedem let je vodil Louis Favre gradbo velikega gotthardskega predora med Švico in Italijo (glej »Petdesetletnica gotthardske železnice« 21a knjiga 11, str. 640). Gradba je zahtevala okoli 20 milijonov dolarjev in trije narodi — Švica, Nemčija in Italija — so pričakovali od Favrea točno

izvedbo načrta. Favre je prevzel vso odgovornost in točnost mehaničnih meritev in matematičnih računov. Ko se je delo bližalo koncu, je bil Favre duševno onemogel. Zavedal se je, da bi mogla najmanjša napaka pri meritvah med obema vhodoma v predor preprečiti medsebojno zvezo. Na inspekcijski vožnji ga je zadela srčna kap. Čez nekaj mesecev je bil predor dovršen, toda Louis Favre je bil mrtev. V spomin na petdesetletnico gotthardskega predora je izdala švicarska pošta upravo posebno znamko s sliko Louisa Favrea.

ANEKDOTA

Slikar Schorn je izdelal za novo pinakoteko v Monakovem zelo zbljudenot sliko vesoljnega potopa, ki si jo je po dolgem prigovaranju ogledal znani moister Moritz Schwind. Dolgo je onazoval umotvor, Schorn pa je hodil vznemirjen okoli njega. Končno je dejal z glasom, ki se je zdel res radosten: »Dobro je samo to, da bo vsa ta sodrga utonila.«

VEČ SLADKORJA V HRANO!

Poraba sladkorja na osebo je v posameznih deželah zelo različna. Kakor kaže statistika, uživajo največ sladkorja na Danskem in v Zedinjenih državah, kjer se računa 56 oziroma 54 kg letno na vsakega prebivalca. V Srednji Evropi je ta količina povprečno dokaj manjša. Vzrokov je mnogo in poleg slabega gnetnega stanja prebivalstva zavira konsum nedvomno tudi trdno ukoreninjeni predsodek, da je sladkor škodljiv. Stare tetke se nikoli ne naveličajo praviti otrokom, da delajo sladkor in slaščice škrobaste zobe in nemalo kdaj trdijo celo pametni ljudje, da sladkor povzroča sladkorno bolezen. Znanost sodi o uživanju sladkorja brez predsodkov naslednje:

Hrana brez sladkorja je sploh nemogoča. Krompir, kruh in vobče vsa živila, ki vsebujejo škrob, se že v ustih, pod učinkom sline razkroje v sladkor. Ostanki jedi v ustni duplini so vsi brez izjeme škodljivi, toda baš sladkor pušča najmanj ostankov, ker se popolnoma raztopi. Naziranje, da je sladkor škodljiv zobovju, torej ne velja. Prav tako ne more biti sladkor kriv sladkorne bolezni, kakor je nesporno dokazal prof. dr. Rubner. Sladkorna bolezen se mora smatrati za neko obolenje trebušne slinavke, ki ovira zgozrevanje sladkorja v telesu. Velja samo to, da mora tisti, ki je že bolan, opustiti uživanje sladkorja. Sladkor ima veliko hranilno vrednost in je glavna podlaga fizične moči. Poskusi med vojaki so pokazali, da dodatek 50 g sladkorja k vsakodnevnii hrani zelo pozitivno vpliva na mišičevje in srce. Isto trdijo tudi športniki. Enako kakor sladkor učinkujejo tudi drugi ogljikovi hidrati zlasti škrob. Je pa med sladkorjem in škrobom bistvena razlika glede na hitrost, s katero se ena in druga snov kemično pretvarjata v primerno gorivo, kakršno potrebuje človeški organizem.

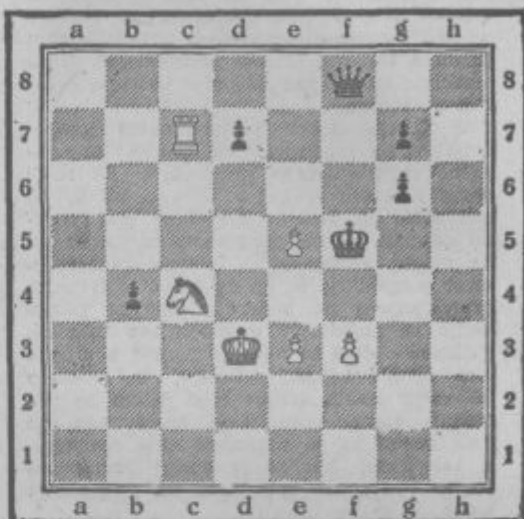
MATEMATIČNO RAZVEDRILLO

Kdo je izumil naslednjo številgarsko zabavo, morda sam Pitagora? Gre namreč za to-le znamenito iznajdbo. Med seboj je treba pomnožiti dve števili, od katerih je vsako manjše od deset in večje od pet, n. pr. sedemkrat osem. Takoj mi porečeš: 56! Seveda. Toda vzemimo, da bi bil to pozabil. Kako bi zopet poiskal ta zmnožek ali produkt? S celo vrsto seštevanj. Kajpada. Pa kako še in hitreje? — Uporabi obe svoji roki. Na levičji šteje prste do sedem na ta način, da jih dvigneš in pri štetju zaporedoma krčiš, nato pa jih zopet dvigaš: pri 7 štrli dva prsta v zrak. Enako stori z desnico glede števila osem: trije prsti štrle kvišku. Seštej vse kvišku moleče prste, pa dobiš desetice: pet. Pomnoži vse skrčene prste 2×3 , pa imaš enice: šest. Pet desetice in šest enice, mar ni to 56? — Ako iščeš znesek 6×6 , dobiš dve desetici in šestnajst enic, skupaj 36.

PROBLEM 3.

L. Kajej (šahmat)

Beli na potezi dobi.

Rešitev problema 1

1. Sh6—g8, Te4 a) 2. Dh3 mat 1... Te6 b) 2. Dc6 mat 1... Ld3(c).
2. Dc8 mat 1... d3(d). 2. Df6 mat, štirikraten nastop bele dame.

Rešitev problema 2

1. a6—a7, Lh3×f5+ 2. Kb1—b2, Sd5—b6 3. g6—g7, Lf5—e6 (a) 4. Se5—d7! Sb6—a8 5. Sd7—c5+, Kbel. 6. S×L in dobi 3. ... Lf5—h7 4. Se5—d7!, Sb6—a8 5. Sd7—f6 in dobi!

Beli mora igrati zelo natančno, ker je pozicija njegovega kralja močno ogrožena. Pri vsakršnihkoli drugačnih potezah se rešitev izjalovi: N. pr.: 1. Kb2?, Sd1! 2. d7, Lg2! 3. g7, Sd1+ 4. Kc1, b2+ 5. Kd2, b1—D 6. g8D, Db2+ 7. K×S, Dd4+ 8. Ke2, D: S+ 9. Kf2, Ld5 itd. Ali: 1. g7?, Ka3! 2. g8—D, L×f5+ 3. Kc1, b2+ 4. Kd2, b1D 5. D×d5, Da2+, 6. D×D, K×D 7. Ke3, Le8.

